БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 135 (19.806). ● 1987 йил 12 июнь, жума ● Баҳоси 3 тийин.

● *Бугун—Ягона сиёсий кун*

Тарихий жараён—жадаллаштиришда ҳар кимнинг ўрни ва ҳиссаси бўлсин

Бугун республикамиз барча меҳнат коллективларида, фан, маданият муассасалари, ўқув юртларида навбатдаги Ягона сиёсий кун ўтказилади. Унда КПСС XXVII съезди белгилаб берган мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш, бутун ҳаётимизни қайта қуриш вазифаларини амалга оширишда ҳар бир киши, ҳар бир меҳнат коллективининг ўрни, роли ва ҳиссаси қандай бўлаётгани чуқур ва атрофлича кўриб чиқилади, ишга халақит бераётган барча нуқсонларни бартараф этиш ҳақида коллективнинг фикр-мулоҳазалари умумлаштирилади.

ТУРМУШИМИЗ НОРМАСИ—ҲУШЁРЛИК

Бу соҳада асло чекинилмайди ва куч-ғайратлар бўшаштирилмайди

Партия ўзининг программ мақсадларидан бири — ўзида маънавий бойликни, ахлоқий покликни ва жисмоний мукаммалликни мужассамлаштирган, ҳар томонлама камол топган, ижтимоий жиҳатдан фаол шахсни шакллантириш йўлида собитқадам иш олиб бораётир. Социалистик тузумнинг бунёдкорлик кучлари тобора тўла намоён бўлаётган қайта қуриш палласида коммунистик ахлоқ принципларига қатъий амал қилиш, зарарли сарқитларга, хусусан, ичкиликбозликка барҳам бериш долзарб вазифа бўлиб турибди.

КПСС Марказий Комитетининг «Ичкиликбозлик ва алкоголизмни бартараф этиш тадбирлари тўғрисида»ги 1985 йил 7 майда қабул қилган қарорида ҳар бир инсон учун, бутун жамият учун фавқулодда хавфли, социал жиҳатдан ниҳоятда зарарли иллатга қарши курашнинг самарали тадбирлари белгилаб берилди. Ҳаётда рўй бериб турадиган: оилалардаги дилсиёҳлик, инсоний қобилият ва хислатлардан маҳрум бўлиб қолиш, ижтимоий ишлаб чиқариш маромининг бузилиши, социалистик ахлоқ нормаларига хилоф хатти-ҳаракатлар, ҳатто, она юртга хиёнат қилишгача бориб етиш, хуллас, инсон шанига иснод келтирувчи барча хунук қилмишларга ичкиликбозлик ва алкоголизм касофати сабаб бўлган ҳоллар кўп учрайди. Шунинг учун ҳам совет халқи машъум иллатни бартараф этиш йўлида сарфланаётган куч-ғайратларни астойдил қўллаб-қувватламоқда.

Партиямиз Марказий Комитети «Ичкиликбозлик ва алкоголизмни бартараф этиш ҳамда бу ишни кучайтириш юзасидан КПСС Марказий Комитетининг қарорлари қандай бажарилаётгани тўғрисида»ги масалани яқинда кўриб чиқиб, яна муҳим қарор қабул қилди. Унда шу нарса қайд этилдики, биринчи қарор қабул қилинганидан кейин ўтган вақт мобайнида жойларда ҳушёр турмуш тарзини қарор топтириш, ичкиликбозликка нисбатан муросасиз вазиятни юзага келтириш борасида анчагина ишлар амалга оширилди. Бу жамиятдаги маънавий муҳитни соғломлаштиришга, меҳнат интизомини ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлашга кўмаклашаётир.

Лекин бу иш ҳамма жойда ҳам тегишли даражада қатъият, ҳужумкорлик ва изчиллик билан олиб борилмаётгани таъкидланган қарорда. Ҳали ҳамма жойда ҳам ичкиликбозликка қарши кенг кураш фронтини вужудга келтиришга, бунда меҳнат коллективларининг тарбиявий роли ва таъсирини оширишга, тарбиявий, иқтисодий ҳамда маъмурий-ҳуқуқий чораларни моҳирлик билан уйғунлаштиришга муваффақ бўлинмаётир. Ярамас иллатга қарши кураш масалаларида партия ташкилотлари ҳамиша ҳам аниқ, принципиал позицияни эгаллаётганлари йўқ. Ҳушёрлик учун кураш Бутуниттифоқ кўнгилли жамиятининг ташкилотлари ўзларини ҳали ҳам суст намоён этмоқдалар.

Чунончи, Самарқанд областининг Оқдарё районида ҳушёрлик жамияти фаолияти [правление раиси Т. Бобоев] ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Бу ерда ичкиликбозликка қарши конкрет, таъсирчан кураш олиб бориш ўрнига кўпроқ қоғозбозлик билан шуғулланилмоқда. Райондаги «Партия XXII съезди», «Ўзбекистон» колхозлари ва бошқа қатор хўжаликлар, муассасаларда ҳам бошланғич партия ташкилотлари бу муҳим иш билан шуғулланмай қўйишган. Бугина эмас, область районларининг деярли ҳаммасида ҳушёрлик учун кураш жамиятлари қоғоздагина мавжуд бўлиб, амалда фаолиятсизлик кўрсатмоқда. Ленин райони сурункасига алкоголизм билан оғриётган беморлар бўйича Тошкент шаҳрида олдинги ўринларда туради. Шунга қарамай бу ерда наркология хизмати жуда суст ривожланмоқда. Бу районда ҳам ичкиликбозликка қарши кураш комиссиялари фаолияти ўз ҳолига ташлаб қўйилган.

Мутасадди ташкилотлар етарли ишчанлик кўрсатмасликлари оқибатида республикада салқин ичимликлар, мева шарбатлари ва қандолат маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кўпайтириш тадбирлари етарли бўлмаётир. Бунинг устига ўтган йили аҳоли жон бошига ҳисоблаганда Тошкент шаҳрида, Тошкент ва Жиззах областларида республиканинг ўртача кўрсаткичига қараганда кўпроқ алкоголли ичимликлар сотилди. Бунинг оқибатида бу ерда ўлим билан туговчи йўл-транспорт ҳодисалари, безорилик ҳолларининг ўсиш тенденцияси бор.

Юқоридаги сингари ноxуш мисоллар КПСС Марказий Комитети ичкиликбозлик ва алкоголизмни таг-томири билан тугатишга қаратилган партия қарорларини бажариш соҳасидаги ишларни кучайтиришни, унга янги омил, системалилик ва таъсирчанлик бағишлашни, бу ишни ҳозир сифат жиҳатидан янги даражага кўтаришни талаб қилаётгани асло бежиз эмаслигини рўй-рост кўрсатиб турибди. Партия ташкилотлари, ичкиликбозликка қарши кураш комиссиялари, халқ депутатлари Советлари ижроия комитетлари, соғлиқни сақлаш, ҳуқуқ-тартибот органлари ишлаб чиқаришда, жамоат жойларида ичкиликбозликка қарши, самогон тайёрлашга қарши курашда куч-ғайратларини қунт билан олиб бориладиган ташкилотчилик, тарбия, профилактика ишига, одамларнинг онги ва психологиясини қайта қуришга, уларнинг ички маданиятини оширишга, оиладаги, турмуш ва дам олиш соҳасидаги муносабатларни соғломлаштиришга қаратишлари даркор. Ичкиликбозлик асосан турмуш соҳасига, оилалар, ётоқхоналарга кўчганини ҳисобга олиб, маданиятсизликка ва турмушдаги ҳамда меҳмондўстлик формасидаги ҳар хил ортиқчаликларга қарши курашда муросасиз бўлиш керак. Бунда социализмнинг маънавий қадриятларига, жамоатчилик кучига таяниш, одамларга ғоявий таъсир ўтказишнинг барча формаларидан, соғлом турмуш тарзига — коллектив кафолати ҳаракатидан фойдаланиш мақсадга мувофиқ бўлади.

В. И. Ленин иллатни тарқатувчи конкрет шахсларга қарши амалий, шафқатсиз, чинакам революцион уруш олиб бориш, оммани конкрет мисоллар асосида тарбиялаш бу соҳадаги ишнинг муваффақиятини ҳал қилади, деб таълим берган эди. Ана шунга амал қилиш ичкиликбозликка қарши кураш самарали бўлишини кўп жиҳатдан таъминлайди. Бинобарин, алкоголизмга қарши қонунларни ҳар қандай тарзда бузган кишилар партия сафларида, айниқса, раҳбарлик лавозимларида, сайлаб қўйиладиган партия, совет, касаба союз ва комсомол органларида бўлишларига, шунингдек, маориф ҳамда ёш авлодни тарбиялаш билан боғлиқ ишларда қатнашишларига йўл қўйиб бўлмаслиги хусусидаги партиявий талабга қатъий амал қилиш унутилмаслиги керак.

Ёшларда алкоголизмга қарши қатъий эътиқодни шакллантириш, болалар ва ўсмирларни ичкилик оғусининг ҳалокатли таъсиридан бутун чоралар билан ҳимоя қилиш мамлакат келажагига, ҳар бир оила дилхушлигига дахлдор ғоят муҳим вазифадир. Бу ишда оила, мактаб, жамоатчилик имкониятларини оқилона бирлаштириш талаб этилади.

Ҳаваскорлар бирлашмалари ва клублари тармоғини кенгайтириш, турар жой микрорайонларида спорт-маданият комплекслари барпо этиш, маданият ва спортнинг моддий базасини ривожлантириб, улардан тўла даражада фойдаланишга эришиш — одамларнинг бўш вақтлари мазмунли ва қизиқарли ўтишини, ичкиликбозлик йўлига мустаҳкам ғов қўйилишини таъминлайди. Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги, жойлардаги физкультура ва спорт, қурилиш ташкилотлари, партия, совет, касаба союз ва комсомол ташкилотлари буни доимо ёдда тутишлари зарур.

КПСС Марказий Комитети партия комитетлари, бошланғич партия ташкилотлари олдига ҳушёрлик учун кураш Бутуниттифоқ кўнгилли жамияти ташкилотлари ишини йўлга қўйишга бутун чоралар билан кўмаклашиш, уларнинг фаолиятида соғлом турмуш тарзини қарор топтириш, алкоголизмга қарши ишонтирарли, далил-исботли пропагандани авж олдиришни муҳим вазифа қилиб қўйди. Газеталар, телевидение ва радио редакциялари, ижодий союзлар ҳам бу борадаги ишларини қатъиян кучайтиришлари керак.

Ичкиликбозлик ва алкоголизмни бартараф этиш зўр сиёсий аҳамиятга молик вазифа, қайта қуришнинг, жамиятимиз маънавий муҳитини социалистик тузумга ёт барча иллатлардан пок қилиш ишининг таркибий қисмидир. Бу соҳада асло чекинилмайди ва куч-ғайратлар бўшаштирилмайди, олижаноб иш охиригача етказилади — партиямизнинг қатъий қарори ана шундай!

● *21 июнь—маҳаллий Советларга сайловлар куни*

Ота изидан

«Социализм» колхози Андижон область Ленин районидаги илғор хўжаликлардан биридир. Пахтакорлар «оқ олтин» ҳосилдорлигини йил сайин ошириб боришяпти. Бригада пудратининг кенг қўлланилиши ютуқлар омили бўлаётир.

Улуғ Октябрнинг шонли 70 йиллиги нишонланадиган йилда она-Ватанга 7 минг тонна пахта етказиб берилади.

Хўжалик далаларида ғўза қатор ораларига биринчи комплекс ишлов бериш барвақт якунланди. Айни кунларда навбатдаги агротехника тадбирлари ўтказиляпти.

Манзура Раҳимова бошчилигидаги бригада аъзолари айни кунларда зўр ғайрат билан ишлашмоқда. Коллектив далаларидаги ғўзалар баравж ривожланяпти. Ҳар туп ниҳол ардоқланяпти.

Манзура пахтакорлик касбига болаликдан меҳр қўйганлардан. Унинг отаси Жумабой Раҳимов Улуғ Ватан уруши ва меҳнат ветеранидир. Юқори ҳосил етиштириш йўлларини Манзура отасидан тинмай ўрганяпти. Мана 10 йилдирки, у илғор пахтачилик бригадасига етакчи.

Уста пахтакор жамоат ишларини ҳам фаол бажаряпти. У яқинда халқ депутатлари район Совети депутатлигига номзод қилиб кўрсатилди.

Суратда: Меҳнат Шуҳрати орденлари нишондори Манзура Раҳимова механизатор Соиб Холмирзаев билан навбатдаги ишларни маслаҳатлашмоқда.

Р. АШУРОВ фотоси (ЎзТАГ).

Чевар

— Аёл кишига тикувчиликдан ҳам яхши ҳунар борми, — дейди Айтгул Ешимбетова. — Мен бу касбга ўрта мактабда ўқиб юрган кезларимда меҳр қўйган эдим. Одамларга чиройли, бежирим кийим-бошлар тикиб, уларни қувонтиргим келарди.

Ўрта мактабни битиргач у Нукусдаги «Гулойим» модалар ательесига ишга кирди. Тикувчилик касбининг сирларини ўрганди. Айтгул буюртмачиларнинг буюртмасини аъло даражада бажариб, уларнинг олқишига сазовор бўлди.

Етмишинчи йилларда Нукусда бир неча енгил саноат корхоналари вужудга келди. Тошкент устки трикотаж кийимлар фабрикасининг филиали очилди. Бу ерда тикувчи кадрлар етишмасди. Шунинг учун Айтгулни фабрикага бичиқчиликка ишга чақиришди. У бирданига бичувчи бўлиб ишлашга ҳадиксиради. Ишни шогирдликдан бошлади. Тинмай изланди. Бичувчиликнинг нозик сирларини эгаллашга ҳаракат қилди. Орадан икки-уч ой ўтгач, моҳир бичувчи бўлиб етишди. Ана шундан буён у филиалда бичувчилик касбини ардоқлаб келяпти.

— Мен устозим Д. Ерниёзовадан бир умр миннатдорман, — дейди Айтгул. — У бичувчилик касбининг мураккаб томонларини сидқидилдан ўргатди. Шу боисдан ҳам мен уни устоз сифатида қадрлайман.

Мана, ҳозир Айтгулнинг ўзи устоз. Унинг шогирдлари Айтгул билан ёнма-ён меҳнат қилишмоқда. Ойлик план-топшириқларини ошириб адо этишмоқда.

Меҳнат қилган элда азиз деб шуни айтадилар-да. Айтгул ўзининг меҳнатсеварлиги билан коллектив ўртасида катта обрў орттирди. Ҳозир у ҳар сменада 2500 дона ўрнига 2900—3100 та кийим бичиб улгурмоқда.

Социалистик мусобақа пешқадами, қўли гул чевар Айтгул Ешимбетовани ҳамкасблари 36-сайлов округидан Нукус шаҳар Совети депутатлигига номзод қилиб кўрсатишди.

Р. ЕШИМБЕТОВ.

ТАЪСИРЧАН ЖАНГОВАРЛИК КЕРАК

КОГОН СУЮЛТИРИЛГАН ГАЗ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БАЗАСИ ИШЧИЛАРИ САЙЛОВОЛДИ ЙИҒИЛИШИДА БУЛАЖАК ДЕПУТАТ ЖАНГОВАР БУЛИШИ ҲАҚИДА ФИКР ЮРИТИЛДИ

Корхона «Қизил бурчаги»да бўлиб ўтган йиғилишни ишчилар ҳамон чуқур қониқиш ҳис-туйғулари билан эслашади. Ўшанда газчилар шаҳар Совети депутатлигига ўз сафларидан номзод кўрсатишлари керак эди.

Завод партбюросининг секретари М. Ашуров депутатликка биринчи бўлиб баллонларга газ қуювчи Надежда Букина номзодини кўрсатди. Партия ташкилоти унинг номзодини биринчи бўлиб кўрсатишга қарор қилганида Надежданинг меҳнатсеварлиги, тиришқоқлиги, кўнгилчанлигини назарда тутган эди. Н. Букина ҳозирги чақириқ шаҳар Советининг депутати эканлиги ҳам ҳисобга олинган эди, албатта.

Лекин залдаги сукунат партбюро таклиф қилган номзод коллективга узил-кесил хуш келмаганидан далолат берар эди. Надежданинг ҳамкасби Зинаида Суетина минбарга чиқиб, ўз фикрини очиқ-ойдин баён қилди:

— Надеждани бир йилдан буён биламан, у алоқа узелидан бизга ишга ўтди. Депутатликка ҳам ўша коллективдан сайланган экан, — деди у. — Анна Попова бўлса ўн тўрт йилдан буён шу ерда ишлайди. Мен касбни ундан ўрганганман. Тўққиз йилдан буён юзма-юз туриб меҳнат қиламиз. Ҳеч ким уни мендек билмаса керак.

— Балки, Анна Надеждадек мўмин-қобилдир, — сўзида давом этди Зинаида, — лекин ўзига нисбатан талабчан, ҳар қандай масалага принципиал ёндашади, юз хотир қилмайди. Буни кўпчилик яхши билади. Ахир қачонгача одамларимиз характеридаги бундай жанговар хислатлар иллат деб ҳисобланади? Корхонамиздаги нуқсонларни тугатиш учун бизга худди мана шундай депутатлар керак!

Ўшанда кўпчилик ишчилар минбарга чиқиб кўнгилларидагини тўкиб солишди. Таклифлар овозга қўйилганда А. Попова номзоди учун 55 киши, Н. Букина номзоди учун 10 киши овоз берганини аниқланди. Йиғилиш 95-Дзержинский сайлов округи бўйича шаҳар Совети депутатлигига газ қуювчи А. Попова номзодини кўрсатишга қарор қилди.

Депутатликка номзод Анна Поповани ҳамкасби Зинаида Суетина билан суюлтирилган газни баллонларга қуйиш ва бўшатиш цехида, иш устида учратдик.

— Мана қаранг, қандай шароитда меҳнат қилмоқдамиз. Бу майдончани қандай қилиб цех деб аташ мумкин, — дейди З. Суетина — Баҳор кунларида бу ерда меҳнат қилиш жон роҳати бўлиб кўринади. Аммо изғирин қиш ёки жазирама ёзда саккиз соат туриб кўрингчи? Бизлар аёллармиз, ишга ораста келиб, ораста кетишни истаймиз. Қолаверса, Ватанимиз посбонларини тарбиялайдиганлар ҳам бизлар. Соғлиғимизни эса ҳеч ким ўйламайди. Энди бутун умидимиз мана шу Аннушкадан.

Анна дугонасининг сўзларига аниқлик киритди.

— Заводимиз Бухоро, Навоий, қисман Самарқанд области қишлоқ аҳолисини суюлтирилган газ билан таъмин этади. Ҳар сменада белгиланган 1100 ўрнига 2000 тагача баллон газ тўлдириб жўнатмоқдамиз. Ишда узилиш бўлмаяпти. Лекин на областдаги, на республикадаги раҳбарларимиз биз ҳақимизда қайғуришяпти. Ўн йилдан зиёд кабинетларда корхонамизни реконструкция қилиш-қилмаслик тўғрисида мунозара давом этмоқда. Уч марта лойиҳа тузилди. «Узгипрогаз» институти ишлаб чиққан сўнгги лойиҳа ҳам олти йилдан буён «Союзузбекгазпром» Бутуниттифоқ бирлашмаси раҳбарлари кабинетида чанг босиб ётибди. Биз коллективимизга нисбатан бундай муносабатга муроса қила олмаймиз.

Суҳбатни корхона бош инженери В. И. Перевозчиков кабинетида давом эттирдик. У корхонадаги меҳнат шароитлари тармоқдаги турдош заводлардан анча орқада эканлигини тан олади.

— Каунас, Волгоград шаҳарларидаги суюлтирилган газ базаларига кирган кишининг ҳаваси келади, — дейди бош инженер. — Барча юмушлар механизмлар зиммасига юклатилган. Аёллар тугмачаларни босиб ўтиришади, холос. Бизда эса конвейер етишмаслиги учун айрим ҳолларда хотин-қизлар вазни йигирма беш килограмм баллонларни кўтаришга мажбур. Корхонада барча ишловчиларнинг қарийб ўн проценти юкчилик вазифасини бажаради. Бундай шароитда на ишлаб чиқариш маданияти, на юксак унумдорлик тўғрисида гап бўлиши мумкин.

— Бизга мана шундай принципиал, тутган ерини кесадиган дангалчи депутатлар керак, — дейди пировардида бош инженер. — Уларнинг ёрдамисиз муаммоларни ҳал этишда ожизлик қилмоқдамиз. Халқ ҳокимияти органи минбаридан келгусида айтиладиган аччиқ гап раҳбарларимиз томонидан қабул қилинади, деб умид қиламиз...

«Бухоро-1» темир йўл станцияси локомотив депосида ҳам худди шундай бўлди. Сайловолди йиғилишида дастлаб 55-Темир йўл сайлов округи бўйича область Советига депутатлигига машинист А. К. Субочев номзодини кўрсатиш тавсия этилди. Ишчилар эса унинг ҳамкасби Х. Х. Бақоев номзодини таклиф қилишди. Номзодлар овозга қўйилганда, Х. Бақоев кўпчилик овоз олди. Бундай мисолларни шаҳардаги бошқа ташкилотлардан ҳам келтириш мумкин.

Бундай фактларга район партия ва совет органларида тўғри баҳо берилялти. Демак, айрим коллективларнинг раҳбарлари партия, касаба союз ва комсомол ташкилотлари ўз аъзоларининг хислатларини ишчилардек чуқур билишмайди. Кўпинча халқ депутатлигига номзод кўрсатишда расмиятчиликка йўл қўйилади. Меҳнат коллективи эса сайловолди йиғилишларида бундай хатоларни ўз ташаббуси билан тузатмоқда. Бу Советлардаги ишларни КПСС Марказий Комитети 1987 йил январь Пленуми қарорлари асосида чуқур демократлаштириш ишига умид билан қарашга асос беради.

Н. НАИМОВ.

КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. ГОРБАЧЕВнинг Аргентина, Греция, Ҳиндистон, Мексика, Танзания ва Швеция бошлиқларининг қўшма баёнотига жавоби

Олти давлат бошлиқларининг 1987 йил 22 майдаги қўшма баёноти билан ғоят қизиқиб танишиб чиқдим. Ушбу баёнотда ифода этилган ниҳоят ядровий қуролсизланиш жараёнини бошлаш, шу тариқа келгуси авлодларни ядровий ҳалокат даҳшатидан омон сақлаб қолиш учун анча бехатар дунё асосларини яратиш тўғрисидаги эҳтиросли даъватга батамом қўшиламан.

Сиёсий ирода мавжуд бўлган тақдирда ядровий қуролсизланиш соҳасида узоқни кўзловчи битимларга эришиш мумкинлиги шубҳа туғдирмайди. Совет Иттифоқи амалий ишлари ҳамда кенг миқёсли ташаббуслари билан ўзининг шундай иродаси борлигини яққол исботлади. Бу эса ўртача олислик ракеталари проблемасига нисбатан СССРнинг ёндашувида айниқса конкрет ва ёрқин намоён бўлмоқда, деса бўлади.

Бизнинг бу хусусда, шунингдек оператив-тактик ракеталар хусусида ҳам яқинда ўртага қўйган таклифларимиз барча ғовларни олиб ташлаб, ўртача олислик ракеталарига доир музокараларни тўппа-тўғри марраға етказадигандек эди. Ана шу таклифларда Қўшма Штатлар билан унинг Ғарбий Европадаги иттифоқчиларининг истак ва манфаатлари иложи борича кўпроқ ҳисобга олинган. Бироқ Ғарбдаги баъзи кимсалар ўртача олислик ракеталари юзасидан аҳдномага эришиш соҳасида реал вужудга келган истиқболни асабийлашиб кутиб олганлиги Ғарбий Европадаги баъзи ҳукуматларнинг Европа зонасида Совет ва Америка ўртача олислик ракеталарини батамом тугатишдан манфаатдормиз, деб илгари берган ваъдалари самимийлигига жиддий шубҳа туғдирди.

Шундай бўлса-да, биз соғлом фикр тантана қилишидан ва мазкур истиқбол реал бўлиб қолишидан умидимизни узмаймиз. Шу тариқа ядровий қуроллар пайдо бўлгандан кейин биринчи марта ядро қуролини батамом ва ҳамма жойда тугатиш сари инсоният учун машаққатли, аммо бирдан-бир оқилона йўлда ниҳоятда муҳим қадам қўйилган бўлур эди.

Рейкьявикда эришилган принципиал аҳднома асосида ўртача олислик ракеталарига оид ўзаро мақбул Совет—Америка битими қисқа муддатларда ишлаб чиқилиши ва имзоланиши учун Совет Иттифоқи куч-ғайратини аямайди. Женевада ядровий ва космик қуролларга бағишлаб ўтказилаётган музокараларда СССР делегацияси олдига айни шундай вазифа қўйилган. Энди гап музокарадошларимизда қолди, биз улардан шу йўлга тушишларини кутамиз.

Қуролланиш пойгасининг космосга ёйилишига асло йўл қўйиб бўлмаслиги хусусида Совет Иттифоқининг позициясини, Американинг «Стратегик мудофаа ташаббуси» программасининг тинчлик иши учун ниҳоятда хатарли тусда эканлигига биз берган баҳоларни неча марталаб баён этишимга тўғри келган эди. Бунда ҳақиқат битта маънога эга: космик фазога қуролнинг олиб чиқилиши ўзаро ишончсизликнинг кучайишига муқаррар олиб борган, қуролланиш пойгасини авж олдириб юборган ва дунёни яна ҳам қалтисроқ қилиб қўйган бўлур эди.

Биз «самовий урушлар» режаларини қатъиян рад этиб, бутун инсоният манфаатларини кўзлаб, космосни тинчлик мақсадларида тадқиқ этиш ва ўзлаштириш соҳасида кенг ҳамкорликни йўлга қўйишга қаратилган ташаббуслар комплексини шу режаларга қарама-қарши қўймоқдамиз.

Совет Иттифоқи Қўшма Штатларни стратегик ҳужум қуролларини анча камайтириш тўғрисидаги шартномаларнинг фундаментал асосини ташкил этувчи ракетадан мудофаага доир шартнома режимини бутун чоралар билан мустаҳкамлаш зарурлигига ишонтиришга ҳаракат қилмоқда. Ана шу шартномани тўла ҳажмда сақлаб қолмай туриб, қуролларни бундай камайтиришнинг иложи йўқлиги ниҳоятда равшан бўлиши лозим.

Космосга қурол олиб чиқиш йўли билан стратегик ҳужум қуролларига доир битим бузилишига йўл қўймаслик учун биз СССР билан АҚШ 10 йил мобайнида битимдан чиқмаслик тўғрисида мажбурият қабул қилишлари ва бунда космосда жойлаштириладиган қурилмаларнинг рўйхатини келишиб олишлари лозим, деб ҳисоблаймиз. Ана шу давр мобайнида бундай қурилмаларни космосга, жумладан синов мақсадларида олиб чиқиш тақиқланган бўлур эди.

Ядро синовлари тўғрисидаги масала хусусида бизнинг принципиал позициямиз ҳам жаҳон жамоатчилигига яхши маълум, деб ўйлайман. Илгари айтган гапимни такрорлайман: бир ярим йилдан кўпроқ вақт давом этган бир томонлама мораторийни Совет Иттифоқи бекор қилганлиги — бизга тиқиштирилган мажбурий қарор бўлди.

Биз АҚШни қаттиқ халқаро контроллик остида, жумладан жойларда инспекциялар ўтказиб, ядро синовларини батамом тўхтатиш тўғрисида кенг миқёсли музокараларни бошлашга қайта-қайта таклиф этамиз. Бундай музокаралар чоғида ана шу бош мақсадга олиб борадиган дастлабки қадамлар сифатида 1974 ва 1976 йиллардаги Совет—Америка шартномаларини ратификация қилиш тўғрисидаги ҳамда ядро протлатишлари сонини бир вақтнинг ўзида чеклаган ҳолда бундай портлатишларнинг ана шу шартномаларда кўзда тутилган қувватини анча камайтириш ҳақидаги масалаларни кўриб чиқиш мумкин бўлур эди. Мазкур шартномаларнинг тезроқ ратификация этилишига кўмаклашиш мақсадида СССР АҚШ билан бир-бирларининг полигонларида тегишли калибрлаш экспериментларини ўтказиш тўғрисида шартлашиб олишга тайёрдир. Биз ана шундай экспериментларни ўтказиш чоғида иккала мамлакатнинг миллий сейсмик аппаратларидан ҳам, шунингдек олти давлатнинг сейсмик контрол, воситаларидан ҳам фойдаланилиши керак, деган фикрни билдирамиз. Ўз-ўзидан равшанки, бу давлатлар рози бўлган тақдирдагина шундай қилинади. Биз ушбу музокаралар муносабати билан дарҳол амалий чоралар кўришга: масалан, ер ости ядро портлатишлари қувватини бир килотонна билан, ядро қуроли синовлари миқдорини эса йилига икки-уч марта ўтказиш билан чеклаб қўйиш тўғрисида Америка томони билан оралиқ шартномасига эришишга ҳам тайёрмиз.

Хуллас, Совет Иттифоқининг холис ниятдан камчилиги йўқ. Биз реал қуролсизланиш йўлидаги ҳар қандай амалий ғояларга қўшиламиз.

Олти давлат бошлиқларининг қўшма баёнотда ифодаланган олижаноб муддаолари бизнинг томонимиздан тўла тушунилиб ва актив қўллаб-қувватланибгина қолмай, шу билан бирга инсоният ақл-идроки пировард натижада тантана қилишига ишончимизни мустаҳкамламоқда, бизни ядросиз дунё тўғрисидаги орзуни рўёбга чиқариш манфаатлари, замин цивилизациясини сақлаб қолиш манфаатлари йўлида яна ҳам зўр ғайрат билан ҳаракат қилишга ундамоқда.

Ҳурмат ТАХТАСИ

Пилла тайёрлаш планини муддатидан илгари бажарганликлари учун қуйидагилар республика «Ҳурмат тахтаси»га ёзиладилар:

Қамаши райони — район партия комитетининг секретари Т. Н. Нуриддинов, район ижроия комитетининг раиси Р. Б. Бозоров, район комсомол комитетининг секретари Э. Эшмуродов, район агросаноат бирлашмасининг раиси Ю. Даврoнов, бош пиллахона директори Г. Қодирова;

Балиқчи райони —район партия комитетининг секретари А. Мўминов, район ижроия комитети раисининг ўринбосари З. Зуҳриддинова, район комсомол комитетининг секретари Ф. А. Турғунова, район агросаноат бирлашмасининг раиси Т. Ҳайитов, бош пиллахона директори А. Раҳматуллаев;

Ўрта Чирчиқ райони — район партия комитетининг секретари Б. С. Камолов, район ижроия комитетининг раиси С. П. Шерматов, район комсомол комитетининг секретари А. А. Бердиев, район агросаноат бирлашмасининг раиси З. Б. Пўлатов, бош пиллахона директори У. Абжалова;

Бўка райони — район партия комитетининг секретари Х. А. Пирнафасов, район ижроия комитетининг раиси А. Абдужабборов, район комсомол комитетининг иккинчи секретари М. Матмусаева, район агросаноат бирлашмасининг раиси Р. Н. Ёқубов, бош пиллахона директори Н. Беккулов;

Ғалаба райони — район партия комитетининг секретари К. Х. Холмирзаев, район ижроия комитетининг раиси В. Коломейцев, район комсомол комитетининг секретари Т. Э. Эшонқулов, район агросаноат бирлашмасининг раиси А. Ш. Шерматов, бош пиллахона директори Т. Туронқулов.

КПСС XXVII съезди қарорларини бажарамиз

ҚАЙТА ҚУРИШ—БОШ ЙЎЛИМИЗ

Мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш борасидаги программавий вазифаларни ҳал этиш мутахассисларнинг профессионал, маркса-ленинча тайёргарлигини тубдан яхшилашни тақозо этади. Бу КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг олий ва ўрта махсус таълимни янада ривожлантириш, кадрлар сифатини яхшилаш, юқори малакали мутахассислар тайёрлаш тўғрисидаги қарорларида, «Мамлакатда олий ва ўрта махсус таълимни қайта қуришнинг Асосий йўналишлари»да ўз аксини топди. Шу муносабат билан «Совет Ўзбекистони» мухбири М. Пирматов Ўзбекистон ССР олий ва ўрта махсус таълим министри М. С. САЛОҲИДДИНОВга бир неча савол билан мурожаат этди.

● *Олий ва ўрта махсус таълим: ўзгаришлар даври*

Тубдан янгиланишнинг амалий вазифаси

— Маҳмуд Салоҳиддинович, партия ва ҳукуматимизнинг кейинги қарорлари олий ва ўрта махсус мактаб олдига мамлакатни социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштириш йўли тақозо этган принципиал янги талаблар қўйди. Бу ҳужжатлар республикамизда олий ва ўрта махсус таълимни ривожлантиришга қандай самара беради?

—Аввало шуни айтиш керакки, КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг қатор қарорлари, «Мамлакатда олий ва ўрта махсус таълимни қайта қуришнинг Асосий йўналишлари» олий ва ўрта махсус мактаблар коллективларида маъқуллаб кутиб олинди. Биз бу ҳужжатларни маориф ва фанни ривожлантириш, мутахассислар тайёрлаш ва уларни коммунистик руҳда тарбиялашни яхшилаш тўғрисида партия ғамхўрлигининг янги кўриниши, деб ҳисобламоқдамиз.

Сўнгги даврда мутахассисларни тайёрлаш ва улардан фойдаланишда ҳал этилмаган муаммолар тўпланиб қолган, бу эса салбий ҳодисаларнинг кўпайишига олиб келган эди. Олий ва ўрта махсус таълим соҳасида ҳам ривожланишнинг экстенсив йўли устун даражада бўлди. Мутахассислар тайёрлашнинг сифатига эътибор берилмади, асоссиз равишда ихтисослар бўлиб юборилди. Ўқув жараёнида ўрганиладиган материал ҳажмини кенгайтиришга зўр берилди.

Олий ўқув юртларининг моддий базаси ҳозирги талабдан жиддий равишда орқада қолди. Юқори малакали профессор-ўқитувчи кадрлар билан комплектлашда ҳам жиддий нуқсонларга йўл қўйилди. Бу жараёнлар шунга олиб келдики, ёшларнинг инженерлик-техника таълимига интилиши камайди, студентларнинг ўқишга нисбатан масъулияти бўшашди.

Олий ва ўрта махсус таълимни чуқур қайта қуриш, уни ҳозирги босқичда мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш вазифаларига мувофиқлаштириш зарурати етилган эди.

Шу нуқтаи назардан қараганда партия ва ҳукуматимизнинг олий ва ўрта махсус мактабни қайта қуришга алоҳида эътибор бераётгани бежиз эмас. Олий мактаб коллективларида янги формалар синовдан ўтказилиб, анъанавийлари такомиллашмоқда. Эндиликда бу ташаббуслар қонун тусини ола бошлади.

Олий ва ўрта махсус таълимни қайта қуриш зарурати XXI аср арафасида иқтисодий ва социал соҳаларда ҳал этиш лозим бўлган бутунлай янги вазифалардан келиб чиқади. Бу вазифаларни амалга ошириш аввало кадрларга, уларнинг малакаси ва ишга муносабатига боғлиқдир. Бугун-эрта тайёрланадиган мутахассис фан-техника революциясида ҳал қилувчи кучдир.

— Таълим, ишлаб чиқариш ва фанни интеграциялаш борасида қилинадиган ишлар ҳақида тўхталсангиз?

— Ҳужжатларда олий ва ўрта махсус таълимнинг ишлаб чиқариш ва фан билан мустаҳкам боғлиқлиги, уларнинг ўзаро ҳаракатларида янги принципларга ўтиш олий ва ўрта махсус таълимни қайта қуришнинг энг муҳим йўналиши ва асосий воситаси эканлиги алоҳида таъкидланган. Биз шу мақсадда давлат планлари доирасида тузилган шартномаларга мувофиқ зарур миқдорда ва белгиланган муддатда кадрларни тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишни кўзлаяпмиз.

Ишлаб чиқариш ўз моҳияти жиҳатидан асосий моддий база, кадрлар тайёрлаш учун табиий майдондир. Шу жараённи ҳисобга олиб кафедраларнинг филиалларини, тадқиқот лабораторияларини, экспериментал участкаларни ўз ичига олувчи ўқув-илмий ишлаб чиқариш комплекслари барпо этиляпти. Бугунги кунгача 50 га яқин кафедра филиаллари ишлаб турибди. Уларга ишлаб чиқаришнинг йирик мутахассислари раҳбарлик қилаётир, 20 га яқин ўқув-илмий ишлаб чиқариш комплексларида ўқитиш жараёнининг бир қисмини ишлаб чиқаришга ўтказишдан иборат прогрессив практикани кенгайтирамиз. Бу — ёшларга фундаментал таълим беришни, уларни аниқ, амалий фаолият шароитида ишлашга тайёрлашни қўшиб олиб бориш учун ишончли асос бўлиб хизмат қилади.

— Мутахассисларни тайёрлаш сифатини оширишга қаратилган тадбирлар ҳақида нима дейсиз?

— Бўлажак мутахассисларнинг мустақил ишлашига, ўқитишнинг актив форма ва методларига эътибор берилияпти. Бунда семинар ва практик машғулотлар, мунозаралар, ишлаб чиқариш ва практик вазиятларни моделлаштиришга таянган ҳолда уларни оммавий, ялпи ўқитишдан индивидуал ёндашувни кучайтириш, ижодий қобилиятларини ривожлантиришга қаратиляпти. Ўқув жараёнини компьютерлаштириш, уни ҳар томонлама интенсивлаш ва сифатини оширишнинг мустаҳкам воситаси бўлади.

Бу вазифаларни муваффақиятли рўёбга чиқариш учун студентларни аудиториядаги мажбурий машғулотлар билан банд қилишни камайтириш, ўқитувчилар томонидан методик ёрдам ва назоратни таъминлаб, мустақил ишлашга эътибор кучайтирилади.

1988 йилдан бошлаб кундузги бўлимларда профессор-ўқитувчиларнинг сони биринчи курсга студентларни қабул қилиш планига асосан аниқланади, бунда институтдан ҳайдалиб кетаётган студентларнинг сони ҳисобга олинмайди. Кечки-сиртқи бўлимларда эса ўқитувчиларнинг сони ҳақиқий бор контингент бўйича ҳисобга олинади. Бу педагогларнинг сонини ҳисоблаш усули ўн иккинчи беш йилликда бошланиб, ўн учинчи беш йилликда мамлакатимиз бўйича асосан тамом қилинади. Бунда битта ўқитувчига тўғри келган студентларнинг сони кундузги бўлим бўйича 1:8, кечки бўлим бўйича 1:15, сиртқи бўлим бўйича эса 1:35 гача етказилади.

Шу нарсани қувонч билан таъкидлаш керакки, эндиликда ўқув вақтининг 15 процентини олий ўқув юртлари ўз хоҳишига кўра ўзгартира олади. Бўлажак мутахассислар нимаики зарур бўлса, шу нарсани эгаллашлари турган гап. Бу — катта имконият. Мажбурий бўлган дарслар сони ҳам қисқартирилади. Ҳафта мобайнида 28 соатгача, юқори курсларда 24 соатгача дарс ўтилади. Бу студентларнинг мустақил ишлашларига, илм-фан йўлида тинимсиз изланишларига кенг йўл очади.

Студентларнинг касб-маҳорат кўникмаларини, меҳнат коллективларида ташкилотчилик ва тарбиявий ишлар асосларини эгаллашида практиканинг роли оширилмоқда. Ҳар бир ўқувчи ишчи касбини эгаллаши ва техник, инженер сифатида, бошқа тегишли лавозимларда стажировкадан ўтишига шарт-шароит яратилади. Зарур ҳолларда бир қанча ихтисосликлар бўйича асосан ўқитишнинг якунловчи босқичида ишлаб чиқариш практикасига кўпроқ вақт ажратилади.

— Олий мактаб, ишлаб чиқариш ва илм-фан ҳамжиҳатлигининг иқтисодий механизми қай тарзда такомиллаштирилади?

— Олий ўқув юртларидаги тадқиқотлар самарадорлигини кескин ошириш — қайта қуришнинг таркибий қисмидир. Бу олий мактабнинг экспериментал-конструкторлик ва тажриба-ишлаб чиқариш базасини мустаҳкамлаш ҳисобига амалга оширилади. Фундаментал тадқиқотлар, айниқса, изланувчанлик характеридаги тадқиқотларни ўтказишда олий ўқув юртларининг ҳиссаси кўпайтирилади.

Биз шартномавий муносабатларни мустаҳкамлашга алоҳида эътибор беряпмиз. Шу мақсадда министрликлар, идоралар ўртасида кадрлар тайёрлаш, уларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш, илмий-тадқиқотлар ўтказиш юзасидан бош шартноманинг типовой формалари ишлаб чиқилмоқда. Тармоқлар моддий ишлаб чиқариш соҳаси ҳисобига мутахассислар тайёрлаш учун кетган харажатларни қисман қоплаш кўзда тутилаётганлигини алоҳида таъкидламоқчиман.

СССР Давлат план комитети, СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги ва СССР Молия министрлиги тасдиқлаган нормативга асосан 1988—1990 йилларда битта мутахассис тайёрлаш учун ишлаб чиқариш корхоналари 3 минг сўмдан пул ажратишлари зарур. Бу маблағни корхоналар ишлаб чиқаришни ривожлантириш фондидан ажратиб беради. Корхона ва ташкилотлар томонидан ажратилган бу маблағлар олий мактаб объектларини қуриш ва реконструкция қилиш, янги асбоб-ускуналар, приборлар ва электрон ҳисоблаш қурилмаларини сотиб олиш учун ишлатилади.

Шу ўринда таълим-тарбия жараёнининг сифати аввало профессор ва ўқитувчилар билан белгиланишини таъкидлаш керак. Шундай экан, профессор-ўқитувчилар составини шакллантиришни анча яхшилаш, ёш, истиқболли илмий-педагог ходимларнинг ижодий қобилиятлари ва маҳорати намоён бўлиши учун қулай шароитларни яратиш лозим.

Янги ўқув йилидан бошлаб етакчи олий ўқув юртларида, илмий-тадқиқот институтларида докторантура очилади. Уларга ўз соҳасида муваффақиятли изланаётган ҳамда 40 ёшгача мутахассислар қабул қилинади. Докторантларга 300 сўмгача маош тайинланади ва уларнинг илм-фан билан етарли шуғулланишларига барча шароит яратилади.

Партия ва ҳукуматимизнинг қарорларида ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда аспирантура орқали фан кандидатлари тайёрлашни кенгайтиришга эътибор берилган. Бу биринчи навбатда, одатда ўзи танлаб олган илмий йўналиш соҳасида иш тажрибасига эга бўлган мутахассислар ҳисобидан қобилиятли ёшлар қабул қилинади. Ёш мутахассисларни стажер ўқитувчи ва стажер тадқиқотчи лавозимидаги мустақил илмий-педагогик фаолиятга тайёрлаш практикаси қўлланилади.

—Студентларга яратилаётган ғамхўрлик-чи?

— Ишлаб чиқаришда пировард натижага қараб ҳақ тўлашга амал қилинмоқда. Олий ва ўрта махсус таълим системасида ҳам шунга амал қилмоқдамиз. Ленин, К. Маркс стипендиатлари олий ўқув юртларида 130 сўмгача, ўрта махсус мактабларида 90 сўмгача стипендия олиш имкониятига эга бўладилар. Давлат арбоблари, машҳур кишилар номидаги стипендия 110 сўмгача, Ленин комсомоли номидаги стипендия эса 100 сўмга етказилади.

Шу йил сентябридан бошлаб фақат «аъло» баҳолар билан билим олаётган студентларга 50 процент, «4» ва «5» баҳога ўқиётган йигит-қизларга 25 процент стипендия қўшилишини ҳам айтиб ўтмоқчиман. Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвонларига сазовор бўлган ёшлар олий таълим даргоҳларида таҳсил кўрса, улар 100 сўмлик стипендия билан таъминланадилар.

Студентлар ва аспирантларнинг уй-жой ва яшаш шароитларига ҳам алоҳида эътибор берилаётгани бежиз эмас. Махсус лойиҳалар бўйича студентлар ётоқхоналарини қуриш мўлжалланмоқда.

Партия ва ҳукуматимизнинг олий таълимни янада ривожлантириш ҳақидаги қарорлари юксак масъулият юкламоқда. Биз бу ҳужжатларнинг мазмунини ҳар бир студентга ва ҳар бир педагогга етказишга киришдик. Олий ўқув юртларида бўлаётган учрашувларда ҳам олий таълимни қайта қуриш ишига алоҳида эътибор берилияпти. Бошланган ишнинг натижалари ҳар биримизга, ҳар биримизнинг конкрет ишларимизга боғлиқ эканлигини ҳис этяпмиз.

ТАРБИЯДА ИНСОН ОМИЛИ

ҲАМКОРЛИК ЙЎЛИДА

Республикамиздаги кўпгина олий ўқув юртларида ҳунар-техника билим юртлари, мактаблар учун малакали педагог кадрлар тайёрланади. Биргина Тошкент давлат педагогика институтининг сиртқи ва кечки бўлимларида ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда тўққиз мингдан ортиқ киши таълим олмоқда.

Бироқ мазкур институт ва республикамиздаги бошқа область педагогика институтларининг айниқса сиртқи бўлимларида фақатгина мансаб, унвон учун, қулай имкониятдан фойдаланиб, «ҳар эҳтимолга қарши» дипломли бўлиш мақсадида ўқиётганлар кўпчиликни ташкил этади. Институтимизнинг тарих факультети рус группаси сиртқи бўлимининг IV курсида ўқийдиган 57 студентдан тўққизтаси мактабда ишлайди. Қолганлари эса ички ишлар хизмати ходимлари, ётоқхона коменданти, қурилиш конторасi ходими, шофёр, телефон тармоғи ходими. Ахир, олий таълимни қайта қуриш талаб этилаётган бир пайтда буни нормал ҳол деб баҳолаш мумкинми?

Кези келганда шуни айтиш керакки, ўтган йили мазкур факультет сиртқи бўлимида ўтказилган давлат имтиҳонида айрим битирувчиларнинг берган жавоблари уларнинг ҳатто ўртамиёна мутахассис. бўлиб етишмаганларидан далолат берди. Ваҳолонки, республикада ҳозир умуман юқори малакали тарих ўқитувчиларига эҳтиёж катта. Шу факультетнинг IV ва V курс студентлари педагогик практика ўтадиган Тошкентдаги 64- ва 229-базавий мактабларда эса тарих ўқитувчиларининг етишмаслигини бўзчининг белбоққа ёлчимаслигига қиёсласа бўлади.

Ўтган ўқув йилида республика мактабларида тарих ва жамиятшунослик ўқитувчиларининг етишмаслиги сабабли жойларда бу предметларни ўқитиш аслида шу соҳа мутахассиси бўлмаган саккиз юздан ортиқ кишига топширилди.

Яна бир гап. Педагогика олий ўқув юртларига кирадиганлар бўлимини холисона белгилаш масаласидир. Бу борадаги ишлар, табиийки, йилдан-йилга такомиллашиб бормоқда. Масалан, янги ўқув йилидан бошлаб гуманитар факультетларга кирувчилар билан жамиятшунослик фанидан суҳбат ўтказилди. Уларнинг сиёсий етуклиги мактаб программаси ҳажмида синаб кўрилди. Бунинг учун арбитр-педагогларнинг ўзлари бу фаннинг мактаб ёки билим юртларида қандай ўқитилишидан, ундаги асосий бошқарувчи ғоялар, уларни реализация этиш, турмуш билан бевосита боғлаб ўтиш каби элементар талаблардан бохабар бўлишлари лозим. Гап шундаки, арбитрларнинг аксарияти мактаб даргоҳида жамиятшуносликни ўқитиш у ёқда турсин, ҳатто бу предметдан биронта ҳам дарс кузатмаган. Фикримизча, бу ишга мактабдаги тажрибали жамиятшунослик ўқитувчиларини таклиф этиш лозим. Бу аввало, олий ўқув юрти билан мактаб алоқасининг бирмунча яқинлашувига йўл очса, қолаверса, абитуриентнинг жамиятшунослик курсидан олган билими реал баҳоланган бўлур эди.

КПСС Марказий Комитетининг партия XXVII съездига Сиёсий докладида таъкидланганидек, олий ўқув юртларининг илмий потенциалидан янада самарали фойдаланиш лозим. Мамлакатдаги илмий-педагог ходимларнинг 35 процентдан кўпроғи, шу жумладан фан докторларининг ярмига яқини олий ўқув юртларида ишлаб турган бўлсалар ҳам, улар илмий-тадқиқотларнинг кўпи билан ўн процентини бажармоқдалар. Тегишли идоралар олий ўқув юртларида фаннинг ишлаб чиқариш билан алоқасини мустаҳкамлашга оид таклифларни ишлаб чиқиб тақдим этишлари лозим.

Тарихчи педагогларни юқори малакали қилиб етиштиришда улар учун ўқиладиган махсус курс ва семинарларнинг роли катта. Бироқ, кўпгина педагогика институтларининг тарих факультетларида бу имкониятлардан тўла фойдаланилмаётир. Ваҳолонки, студентларга В. И. Лениннинг илмий-назарий мероси, социалистик жамиятимизнинг ички ва ташқи сиёсати, халқаро майдонда содир бўлаётган воқеалар, буржуа идеологиясига қарши пропаганда каби проблемалар ўргатилиши зарур.

Педагогика институтларининг асосий ишлаб чиқариш объекти умумтаълим мактаблари ҳисобланади. Бироқ ҳозиргача тадбиқ қилинган ва юқори курсларда ўтиладиган педагогик практикалар мактаб ислоҳоти талабидаги тарихчиларни тайёрлаш учун кифоя эмас. Қолаверса, кўпгина кафедралар ҳамон мактабларда замонавий техника воситалари билан жиҳозланмаган, ҳатто ўзларининг фан кабинетларига ҳам эга эмаслар.

Машҳур совет педагоги Н. К. Крупская ёшларда маркса-ленинча дунёқарашни шакллантириш биргина фан асосларини ўрганиш жараёнида эмас, балки шуларни қай усулда ўқитишга боғлиқ эканлигини таъкидлаган эди. Шундай экан, педагогика институтларида аввало ҳар бир фан бўйича ўқитиш методикаси кафедраларини мутахассис кадрлар билан таъминлаш лозим.

Ижтимоий фанлар кафедралари мудирларининг Бутуниттифоқ кенгашида қайд этиб ўтилганидек, мутахассислар тайёрлашда ижтимоий фан муаллимлари зиммасига нақадар катта масъулият тушади!

Олий ўқув юртлари, ҳунар-техника билим юртлари, мактабларда қайта қуришни муваффақиятли амалга оширишда совет ўқитувчиси, халқ маорифи органлари ҳал қилувчи роль ўйнайди. Коммунистик партия раҳбарлигида халқ маорифи системаси ислоҳотини амалга ошириш учун барча имконият ва омиллар мавжуд. Фақат улардан ўринли ва мақсадга мувофиқ фойдаланиш лозим.

Т. ТОШПЎЛАТОВ,
Тошкент давлат педагогика институтининг доценти.

● ЛУҚМА

ХУДБИНЛИК

КПСС тарихидан семинар эди. Университетимиз бош биносидаги кутубхонага — студентларнинг ўқув залига йўл олдик. Шкафларда талабалар учун барча қўлланмалар, сиёсий адабиётлар териб қўйилганлиги дилларни хушнуд этади.

Кираверишда студентларнинг ўқув билетини текшираётган ходим қўли-қўлига тегмайди. Биз ҳам В. И. Лениннинг Тўла Асарлар Тўплами 26-томини қўлга олдик. Асар мундарижасидан «Европа Қўшма Штатлари шиори тўғрисида» номли мақолани излай бошладим. Не кўз билан кўрайки, асарнинг номи бор-у, ўзи йўқ. Мақола китобдан йиртиб олинган экан. Бундай ҳолни бошқа асарларда ҳам кўрдик. Чунончи, Тўла Асарлар Тўпламининг 44-томидан 86-95, 252-261, 27-томидан 480-489, 354-359, 25-томидан 4-9, 366-369, 404-407, 22-томидан 78-87 саҳифалари йўқ эди.

Айрим студентларнинг худбинлиги, кутубхонада жамоат мулкидан тўғри фойдаланишдан зерикиб, бутун-бутун асарларни, бобларни йиртиб кетиши, бунга кутубхона ходимларининг бефарқлиги, назоратнинг кучайтирилмаганлигидан китоблар ана шундай аҳволга тушиб қолган эди.

Худбин ва маънавий қашшоқ талабаларнинг бу қилмишидан бошқалар қачонгача азият чекишади?

З. ФАЙЗУЛЛАЕВА,
ТошДУ студенти.

МЕҲНАТ СЕМЕСТРИ АРАФАСИДА

● Тошкент автомобиль транспорти ва йўллар институтининг автомобилда юк ташишни ташкил қилиш факультетида студентларнинг «Эксплуатационник» қурилиш отряди тузилди. Ҳозир институтдаги қурилиш отрядлари командирлари техника хавфсизлиги программаси бўйича машғулотларда қатнашмоқдалар.

Суратда: студент қурилиш отряди штаби бошлиғи А. Маҳкамов машғулот ўтказмоқда.

Х. СОЛИХОВ фотоси.

● *Фан ютуқлари—ишлаб чиқаришга* ●

1. Пахтага дармондори
2. Зараркунандалар кушандаси

1.

Қишлоқ хўжалигининг маҳсулдорлигини кўтаришда айниқса, интенсив технологияда барча омиллар сингари стимуляторларни қўллаш ўзига хос ўрин тутади.

Гормонлар — Ер юзидаги ҳаёт эволюциясининг сўнгги босқичларида пайдо бўлган, ҳаётий жараёнларни идора этувчи воситалардан бири. У ўсимликда ҳам, ҳайвон организмида ҳам ҳосил бўлади. Ҳозирги замон экология фанининг ютуқлари, хусусан, биохимия, молекуляр биология ва молекуляр эндокринология соҳасидаги тадқиқотлар шуни кўрсатадики, гормонлар модда алмашинувининг идора этиш кучини ҳужайра сатҳида жойлашган рецепторлар билан бирикиш ёки ҳужайра ичига кириб, у ердаги махсус оқсиллар-гормон рецепторлар билан туташиш орқали кўрсатар экан. Бошқача қилиб айтганда, ҳужайра сатҳида ёки ичида гормонларни боғлашга мўлжалланган махсус «мосламалар» бўлиб, улар ёки рецепторлар муайян гормон билан бирикади. Бу ҳосила орқали ҳужайра бўйлаб гормоннинг «буйруғи» тарқалади. Шу тарзда гормонлар модда алмашинувининг ҳар хил соҳаларида тегишли ўзгаришлар чиқаради.

Аксарият ҳолда оқсил билан боғланган гормон ҳужайра ядросига таъсир этади. Маълумки, ядрода ҳам наслий маълумотлар, яъни ҳужайранинг тараққий этиши «ёзиб» қўйилган. Гормон ядронинг ишини жадаллаштиришга олиб келди. Бу эса ўз навбатида организмнинг ўсишига, унишига кўмаклашади. Гормонларнинг шу тарзда организм фаолиятига таъсир кўрсатиши ҳайвон учун ҳам, ўсимлик учун ҳам умумийдир.

Шу туфайли биз ҳайвон организмида экологик таъсир кучи жиҳатидан алоҳида эътиборга лойиқ модданинг ўсимлик ҳужайраси тараққиётига ҳам ижобий таъсир кўрсатиши мумкинлигини тахмин қилдик. Бу моддани «Т» стимулятори деб атадик. Дарҳақиқат, бу модда билан ишлов берилган ўсимлик уруғлари тез униб, тараққиёт босқичи жадаллашиши аниқланди.

Республикамиз қишлоқ хўжалигида пахта алоҳида ўрин тутганлигини назарга олиб, ўз тадқиқотларимизни пахта уруғи устида олиб бордик.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Ўсимликлар экспериментал биологияси институтида ўтказилган тажрибалар пахта уруғининг унишига, ўсишига ва ўсимликнинг ҳосилдорлигига «Т» стимуляторининг ижобий таъсир этишини тўла тасдиқлади.

Яна бир тажрибаларда «Т» стимулятори таъсирида ўсимлик тупроқдаги азот ўғитларидан қандай фойдаланиши ўрганилди. Олинган натижаларга кўра «Т» стимулятори билан ишлов берилган ғўза тупроққа солинган азот ўғитларини кўпроқ истеъмол қилар экан. Хусусан, ғўзанинг ҳосил элементларида азот препарат билан ишлов берилмаган ўсимликларга нисбатан уч марта кўп тўпланар экан. Бу ишлар ҳали кўп изланишни талаб этади. Балки кейинроқ азот ўғитларини ишлатиш нормаси ҳам ҳозиргига нисбатан бошқача тавсия қилинар.

Кўриниб турибдики, «Т» стимулятори ёрдамида тупроққа азот ўғитларидан озроқ солиб ҳам шу кундаги ўсимликнинг ўғит ўзлаштириш суръатига эришиш мумкин. Беш йилдан буён пахта дармондориси дала шароитида кенг миқёсда тажриба-ишлаб чиқариш синовидан ўтаётир. Синовлар дастлаб бир районда олиб борилган бўлса, эндиликда ҳар хил зоналарда ўтказиляпти.

Хусусан, ўтган йили препарат Фарғона областининг Ўзбекистон ва Ёзёвон районларида, Самарқанд областининг Каттақўрғон районида, ҳаммаси бўлиб ўн минг гектар майдонда қўлланилди. Синов даврида пахта ҳосили ялпи гектар бошига тўрт центнерга ошгани кузатилди. Ўртача қўшимча даромад гектар бошига 136 сўмни ташкил этди. «Т» стимулятори қўлланишидан олинган қўшимча умумий соф фойда беш миллион сўмдан ошиб кетди.

Кези келганда шуни айтиш керакки, 40 тонна уруғга ишлов бериш учун «Т» стимуляторининг бир грамми кифоя, унинг нархи эса 20 сўмга бормайди. Бунинг устига, дармондорини ишлатиш усули осон. Препарат экишдан олдин пахта уруғини намлаш учун ишлатиладиган сувга тегишли миқдорда, бир марта қўшилади. Кейинги пахтани ўстириш жараёни хўжаликларда қабул қилинган агротехника усуллари билан олиб бориlaверади.

«Т» стимулятори дала меҳнаткашларининг ишини мураккаблаштирмай қўшимча даромад олишга ёрдам бериши шубҳасиз.

Т. БОБОЕВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Биохимия институтининг лабораторияси мудири.

2.

Партия ва ҳукуматимиз мамлакатни социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштириш борасида химик ва биолог олимлар зиммасига улкан вазифалар юкламоқда. Жумладан, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини янада ривожлантириш йўлида муҳим ишларни амалга ошириш талаб этилмоқда.

Маълумки, қишлоқ хўжалигида пахта зараркунандаларига қарши курашиш мўл ҳосил гарови, шу куннинг муҳим талаби ҳисобланади. Кейинги йилларда қишлоқ хўжалигида экинларнинг ашаддий душмани — ғўза ва кузги тунламлар сингари зараркунандаларга қарши уларнинг синтетик жинсий феромони махсус тутқичлар ёрдамида ишлатила бошланди.

Феромоннинг ўзи нима? Бу урғочи капалакнинг махсус безлари томонидан ҳашарот учиб чиққанидан икки-уч кун кейин ишлаб чиқариладиган мураккаб химиявий таркибга эга моддадир. У диффузия қонунларига бўйсуниб атрофга тарқайди ва ҳашаротларнинг ўзаро боғланишида «химиявий тил» ҳисобланади.

Ҳашарот феромонларини яратиш Ватанимизда кенг йўлга қўйилган. Айниқса ғўза, кузги ва ундов тунламларининг феромони Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Биоорганик химия ҳамда Кишиневдаги Бутуниттифоқ ўсимликларни биологик усуллар билан ҳимоя қилиш илмий-тадқиқот институтлари олимлари томонидан яратилмоқда. Бу моддаларни ўрганиш ва амалиётда қўллаш усуллари Ўрта Осиё ўсимликларни ҳимоя қилиш институтида амалга ошириляпти.

Олдиндан қабул қилинган ва ҳозирда ишлатиб келинаётган фойдали ҳашарот йиғиндисини ҳисоблаш феромон тутқичларини ишлатиш усули ўрнини боса олмайди, Аксинча бу ҳар иккала усул бир-бирининг камчилигини тўлдиради. Феромон тутқичлари 1985 ва 1986 йиллари республиканинг деярли ҳамма областлари айрим хўжаликларида, Тожикистон ва Озарбайжоннинг баъзи хўжаликларида синовдан ўтказилди.

Феромон тутқичларидан фойдаланиш ўсимликларни зараркунандалардан ҳимоя қилиш маданиятини янада юқори босқичга кўтаради. Унинг ҳар томонлама самарадорлигини оширади, ниҳоят иқтисод қилинган маблағдан ташқари бунинг социал аҳамияти ҳам бор. Гарчи мазкур тадбирнинг социал аҳамиятини иқтисод қилинган пулга айлантириш мумкин бўлмаса-да, химиявий воситаларни ишлатишни камайтириш ҳамда биологик усул самарадорлигини ошириш ҳисобига феромон тутқич ишлатилганида ҳар гектар ердан йилига саккиз-тўққиз сўм иқтисод қилиниши аниқланган.

Дастлаб 6,5 минг гектар ерга учбурчак ҳамда «Атт-ракон — узб» тутқичлари ҳар 3-5 гектар ерга биттадан жойлаштирилди. Бунда Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Биоорганик химия институти томонидан яратилган феромон ва Кировокандан келтирилган янги типдаги елим ишлатилди. Йил охирида феромон тутқичларини ишлатиш кўп қўшимча маблағ талаб этмайдиган, нисбатан оддий усул эканлиги, ўсимликларни ғўза тунламидан ҳимоя қилишда юқори самара бериши аниқланди.

Яна шуни айтиш керакки, бу усул хўжалик назоратчиларининг иш самарадорлигини оширади, зараркунанда ҳар авлодининг ривожланишини аниқ белгилаб беради. Далага трихограмма ҳамда габробракон кушандаларини қўйиш учун энг омилкор муддатни белгилашга имкон яратади. Қолаверса, биологик усул самарадорлигини кескин кўтаришга сабабчи бўлади. Гарчи 1981 йили трихограммани уч марталаб қўйиш 50 процентни ташкил қилган бўлса, кейинроқ зараркунанда феромонидан фойдаланиш ҳисобига бу 69 процентга етди.

Биологик ва кимёвий усул самарадорлигининг ошиши кимёвий кураш ҳажмини бир-бир ярим мартагача қисқартиришга имкон беради. Бу эса маблағларни тежаш билан бир қаторда табиатни муҳофаза қилишда ҳам катта аҳамиятга эга. Шунингдек, ҳосилга ҳеч қандай зиён етмайди, харажатлар эса қисқаради.

Ўрта Чирчиқ районидаги Энгельс номли колхозда ғўза тунламига қарши кураш учун ўтган йили 1983 йилга нисбатан 56 процент кам маблағ сарф бўлди. Бунда иқтисодий самара янада ошиши билан айрим участкаларда кимёвий воситалар ишлатишдан умуман воз кечиш мумкин бўлади.

А. АБДУВАҲОБОВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Биоорганик химия институти лабораториясининг мудири.

Ш. ХЎЖАЕВ,
Ўрта Осиё ўсимликларни ҳимоя қилиш илмий-тадқиқот институти лабораториясининг мудири.

• *Энг муҳими—уй-жой*

ҲАР БИР ОИЛАГА— АЛОҲИДА КВАРТИРА

Уй-жой масаласи масала даражасидан ўсиб муаммога айланган. Бирорта партия-хўжалик активи, кенгаш ёки мажлис йўқки, унда бу муаммонинг ўткирлиги баён этилмасдан қолмайди. 2000-йилгача ҳар бир оилани алоҳида квартира ёки шахсий уй билан таъминлаш юзасидан КПСС XXVII съезди ўртага қўйган кўрсатма барчани қувонтирди. Лекин бу вазифани ҳал этишга ёндашувни қониқарли деб бўлмайди.

Ниҳоят, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг V пленумида масала мана бу тартибда қўйилди:

— Барча социал проблемалар орасида уй-жой проблемаси энг асосий муаммо бўлиб қолмоқда, зотан шуни тўппа-тўғри айтиш керакки, кўпгина хўжалик раҳбарлари, қолаверса партия, совет ходимлари ҳам бу муаммони ҳал этишга эски, тайёрга айёрликдан иборат позицияларда туриб ёндашмоқдалар, уларга уй-жойни кимдир қуриб бериши керак, деб ҳисобламоқдалар.

Бу ишда хўжалик раҳбарларининг онгида туб бурилиш ясаш зарур. Хўжаликни юритишнинг янги формаларига ўтилиши билан ҳар бир коллектив ўз уй-жой проблемасини асосан ўзи ҳал этадиган бўлади.

Лекин республика корхона-хўжаликларининг кўпгина раҳбарлари бу проблемани ҳамон фақат давлат пул манбалари ҳисобига ҳал этишга умид қилмоқдалар... Хўш, аҳволни қандай қилиб тузатиб олиш керак, бу яроқсиз практикани қандай ўзгартира оламиз!

Дарҳақиқат, аҳволни қандай қилиб тузатиб олиш керак!

ТАЙЁРГА АЙЁР ЭМАСМИЗ

Ҳар бир оилани алоҳида квартира билан таъминлаш вазифасини тезроқ бажариш мақсадида 1986 йилда Горький автомобилсозлари бошлаган ибратли иш тезда мамлакатга тарқалди. В. И. Ленин номли Ўзбекистон металлургия заводи коллективи бу ҳаракатга биринчилар қатори қўшилди. Металлургларнинг бу ташаббусини Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҳам маъқуллади. Лекин айни шу кўринишда бўлмаса ҳам шу мазмундаги ташаббус Бекободда анча илгари — 1982 йилда туғилган эди.

Ўша йили анча танг аҳвол юзага келганди: қўшимча қувватларнинг барпо этилиши, корхонага яна минглаб ишчилар қабул қилиниши муносабати билан уй-жой муаммоси янада оғирлашди. Ҳадеганда шаҳар ижроия комитетига осилавериш инсофдан эмасди. Қолаверса, ижрокомдан нолишга ўрин йўқ: ҳар йили кутилгандан кўпроқ квартира ажратяпти.

Партия-хўжалик активида шу масала ўртага ташланди ва ўз кучлари билан уй қуришга киришиш таклиф этилди. Таклиф залдан сўнг заводда, цехларда, уйларда муҳокамага сабаб бўлди. Ахир бир истакнинг ўзи камлик қилади: қурилиш қилиш учун бу ишдан бироз бўлса ҳам хабардор кишилар доимо объектда бўлиши талаб этилади ва ниҳоят маблағ керак.

Заводнинг ремонт-қурилиш цехи коллективи-чи? Ахир улар салкам 400 киши-ку! Демак қурувчилар бор.

Маблағ-чи?

СССР Қора металлургия министрлиги бу ташаббусни маъқуллагач, маблағ ҳам топилди. Лекин таклиф этилган янгилик ҳаётга тадбиқ этилгунча бир йил ўтиб кетди. Шу орада бу ташаббусга бошидаёқ қўшилмаган, унинг моҳиятига тўла тушуниб етмаганлар «ҳавойи гап бўлгани учун ҳам юлдуз кўрмай жон берди» деб фикрларида қатъий туриб олгандилар.

— 1984 йил баҳори корхонага янги муҳит олиб келди, — дейди завод партия комитети секретарининг ўринбосари И. Қурбонов.

Дарҳақиқат, шу пайтга келиб корхона ўз кучи билан барпо этган биринчи бино — 24 квартирали уй-жой фойдаланишга топширилди. Ўз боғингда унгани ўзгача бўлади, дейишади. Бу ҳам металлургларнинг меҳнатининг дастлабки маҳсули эди. Унга кўчиб кирган оилалар ўзларини бошқача ҳис этардилар. Бу уй ҳақидаги мақтов, эҳтирослар тугамасдан туриб, шу йили яна 24 квартирали уй битказилди. 1985 йилда 60 та оила ҳовли тўйлари ўтказди...

Ҳозирга келиб қилинган ишларни силлиққина ҳикоя қилишдан осони йўқ. Лекин иш осонгина битмаганини, айниқса, лойиҳа-сметаларнинг, умуман биноларнинг расмий ҳужжатларини тайёрлаш, бинокорлик материалларини ялиниб, тортишиб ундириш қанчалик қийин кечганини металлурглар яхши билишади.

Хўш, қисқа давр ичида шунча бино қандай қилиб битказилди, деган савол туғилиши ўринли. Ташаббуснинг ташаббуслиги ҳам шунда.

Заводда жами 10 мингдан ортиқ ишчи-хизматчи меҳнат қилади. Тома-тома кўл бўлур, деган мақол бор. Лекин ўн минг нафар кишини томчига қиёслаб бўлармикан?

Уларнинг барчаси шанбалик ва якшанбаликларда маданий-маиший объектларда ҳар йили ҳақ олмай 4 кун ишлаб беришга қарор қилишди. Демак, хомаки ҳисобда ҳашарчилар ўз уй-жойларида 40 минг ишчи-куни меҳнат қилишади!

Яна бир нарса. Лекин унинг ҳашарга ҳеч қандай алоқаси йўқ.

Ҳозир бу ерда амалдаги квартира олиш Низомининг ўз қоидалари ва талаблари бор. Шунга мувофиқ 1 хонали квартира олувчи ўша бино қурилишида 300 соат, 2 хонали квартира олувчи 500 соат, 3 хонали квартира олувчи 700 соат ишлаб бериши керак. Бу вазифани у қайси пайтда бажариши ўз ихтиёрида: сменадан олдинми, сменадан кейинми, дам олиш кунлари ёки отпуска давридами — фарқи йўқ. Лекин бу қатъий талаб. Шу ўринда асосли саволлар, қонуний норозиликлар пайдо бўлиши мумкин.

Биринчидан: нега ишчи сменадан олдин ёки кейин яна ортиқча ишлаши керак?

У бунга мажбур эмас. Ўз вазифасини бажардими-вассалом. Қолаверса, медицина нуқтаи назаридан ҳам бу мақсадга мувофиқ эмас. Иккинчидан, амалдаги тартибга кўра ҳар 11 ойда бир марта меҳнат отпускаси берилади. Лекин қўшимча иш қилиш учун эмас, келгуси 11 ойга янги куч-қувват тўплаш учун. Демак, отпускасини қурилишда ўтказишга қарз эмас.

Асослар ҳам, даъволар ҳам тўғри. Лекин масаланинг иккинчи томони ҳам бор. Нега биз кўп ҳолларда давлатдан қарзимиз йўқ, давлат биздан қарздор деб ҳисоблаймиз? Нега уйнинг бўлажак эгалари объектда ишлаб беришга мажбур эмас-у, лекин корхона ёки ижроком уни уй билан таъминлашга мажбур. Боринг-ки уй-жой билан таъминлаш уларнинг вазифаси, дейлик. Лекин қайси муддатда эканлиги аниқ эмас — умумий асосларга кўра. Биз эса икки-уч йилда масала ҳал бўлишини истаймиз. Ва ниҳоят уй текинга бериладику!

Бу даъволар ва тушунтиришлар завод коллективи учун ортда қолди. Ҳозир квартира олиш учун навбат кутаётган 1200 дан ортиқ оиланинг бирортаси 300, 500 ёки 700 соат ишлаб беришдан бош тортмайди. Қолаверса, ана шу беминнат ёрдам учун улар қайси вазифани бажарганликларига (бўёқчими, ҳайдовчими, ёрдамчими) қараб ишбай ҳақ оладилар ҳам. Шу тариқа ташқаридан турли юмушлар учун бирорта ҳам ишчи ёлланмайди. Ташаббуснинг янгилиги ҳам шунда.

Завод иқтисодчилари ҳамма томонини тарозига солиб, ҳисоблаб чиқишди. Ҳозир 10 минг 400 киши заводда меҳнат қилаётган бўлса, уларнинг 1200 дан кўпроғи уй учун навбат кутишяпти. Яқин йилларда қўшимча цехлар фойдаланишга топширилади ва яна қарийб 300 киши заводга ишга қабул қилинади. Уларнинг ҳам маълум қисми уй-жой сўраб ариза беришади. Хуллас, ташаббусда кўрсатилгандек, 1996 йилга қадар ҳар бир оилани алоҳида квартира ёки шахсий уй билан таъминлаш учун 164 минг квадрат метр саҳнли уй-жой керак бўлади.

Шаҳар ижроия комитети 1996 йилгача жами 104 минг квадрат метр саҳнли уй-жой беради, хўжалик ҳисоби асосида (20 проценти ижроия комитет ихтиёрига ўтишдан ташқари) 40 минг квадрат метр, қурилиш ташкилотлари билан шартнома тузиш йўли билан 20 минг квадрат метр уй-жой барпо этилади. Бундан ташқари шаҳар теварагидан 300 минг квадрат метр ер ажратилиб, шахсий уй қуриш учун 4 сотихдан тақсимланиши назарда тутилган.

Бу муҳим ва масъулиятли вазифани бажаришда улар қийинчиликлар ёки тўсиқларга дуч келадилармийўқми, буни вақт кўрсатади. Лекин завод коллективи ҳар бир оилани алоҳида квартира билан таъминлаш социал программасини тузаётганда барча имконият ва истиқболларни ҳисобга олишга ҳаракат қилгани кўриниб турибди.

Ушбу мақола тайёрланаётган пайтда завод коллективи 32 квартирали, сўнгра яна бир 60 квартирали бинони фойдаланишга топширганидан хабар топдик.

Республикамизнинг бошқа шаҳарларида бу масалага қандай ёндашиляпти? Уй-жой муаммосини ҳал қилиш йўлида қандай янги ташаббуслар туғилди, янги тажрибалар тўпланди? КПСС XXVII съездидан сўнг ўтган давр ичида қандай силжишларга эришилди? Ҳар соҳада намуна бўла оладиган Тошкент шаҳри мисолида бу масалани кўриб чиқайлик.

КАТТА ШАҲАР МУАММОЛАРИ

Статистик рақамларни таҳлил қилишдан олдин икки оғиз сўз ўз уй шароитини яхшилаш истагидаги кишилар хусусида.

Тошкент шаҳрининг барча район ижроия комитетлари, корхона ва муассасалари ҳар йили квартира олиш навбатида турганларга уй-жой ажратяпти. Лекин улар камаймаяпти. Ҳатто етти-ўн йилдан бери бирорта квартира олмаган ташкилот ёки муассасалар бор. Ваҳолонки, навбатда камида уч-тўрт киши (ўн, ўн beштани гапирмай қўя қолайлик) бор. Бу фактни баён қилиб янгилик очмоқчи эмасмиз. Навбатдагилар уйли-жойли бўлишлари учун қанча вақт кераклигини билиш учун мутахассис бўлиш шарт эмаслигини айтмоқчимиз, холос. Кейинги пайтларда кадрлар қўнимсизлигини ҳисоб-китоб қилувчи ҳужжатларда «Уй-жой масаласи» деган банд ҳам шу боисдан пайдо бўлмадимикин?

КПСС XXVII съезди қарорларида бу масалага узил-кесил аниқлик киритилди: 2000 йилгача ҳар бир оила алоҳида квартира ёки шахсий уй билан таъминланиши белгиланди. Шундан бери бир йилдан кўпроқ вақт ўтди. Тошкент шаҳри қурувчилари шу даврда ўз ишларини қай тарзда қайта қурдилар, қурилишнинг бугунги суръати 2000-йилгача ҳар бир оилани алоҳида квартира билан таъминлай олиш талабига жавоб берадими? Ана шу саволга аниқлик киритайлик.

Тошкент шаҳар статистика бошқармасидан олинган маълумотларга кўра, ҳозир пойтахт аҳолиси 2 миллион 123200 кишидан ошиб кетди. Ўтган йилнинг 1 январь маълумотларига кўра, аҳоли тахминан 46 минг кишига кўпайди. Лекин 1986 йилда 55982 оила уй-жой шароитини яхшилаш учун квартира олиш навбатида турганини қайд этилган. 1987 йилнинг 1 январигача эса пландаги 8454 ўрнига 7095 оилага квартира берилган. Охирги рақам ҳам шартли, чунки 717 квартира бўшатилган уйлар ҳисобидан. Демак, йил давомида 1359 квартира кам қурилди.

Очиғини айтганда, ўтган йили Киров районидан ташқари бирорта район ижроия комитети аҳолига уй-жой ажратиш планини бажара олмади. Айрим районлар бу кўрсаткични ҳатто 40 процентга ҳам етказа олмаганлигини сира оқлаб бўлмайди. С. Раҳимов районида пландаги 118 ўрнига 37, Октябрь районида 90 ўрнига 17, Ленин районида ижроия комитети томонидан эса пландаги 70 ўрнига 19 оила алоҳида квартирали бўлганлиги фикримизнинг далилидир. Ваҳолонки, айни шу районларда навбатда турган оилалар бу йил янада кўпайди. Тошкент шаҳар ижроия комитетидан олинган қуйидаги фактлар фикримизни тасдиқлайди: ўтган йили район ижроия комитетлари орқали янги квартира олиш навбатида турганлар Ленин районида 1014, Чилонзорда 966, Собир Раҳимов районида 1114, Октябрь районида 826 оила эди. Бошқа территорияларда ҳам бундан кам эмас. 1987 йил бу рақамлар яна 50 ёки 100 тага кўпайди.

Тўғри, Тошкент шаҳрида қурилаётган уй-жойлар саҳни йилдан-йилга кўпайтирилмоқда. Жумладан, пойтахт меҳнаткашларининг 1987 йилги социалистик мажбуриятларида ҳам йил давомида 1 миллион 52 минг квадрат метрли уй-жой қуриш мўлжалланган. Бу қувонарли, албатта. Лекин яна ўша савол — бу суръат 2000-йилгача ҳар бир оилани алоҳида квартира билан таъминлаш имконини берармикан?

Гап фақат бугун навбатда турганлардан «қутилиш» ҳақида эмас. Умуман 2000-йилгача туғилиш ҳисобига аҳолининг кўпайиши (бу Иттифоқ миқёсида энг юқори кўрсаткичдан бири). ёшлар ҳисобига алоҳида оилаларнинг кўпайиши (2000 йилга бориб ҳозирги ўсмир ва ёшлар ҳисобига тахминан 66,5 минг алоҳида оила тузилиши кутилмоқда) ва ниҳоят бузиладиган уйлар эвазига навбат кутувчилар сунъий ортиши ҳақида гап кетяпти. Тошкент шаҳри меҳнаткашларининг социалистик мажбуриятларида эса қатор массивларда эски уйларнинг бузилиши айтилган. Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Совети 19-чақириқ 9-сессиясида ҳам «1987 йилда эски уйларни бузиш ҳажми анча ортади...» деб таъкидланди.

—Тошкент шаҳри территориясида бўш ернинг ўзи йўқлиги ҳаммага маълум, — дейди шаҳар ижроия комитети раисининг ўринбосари Козим Носирович Тўлаганов. — Шунинг учун уйларни бузишга мажбурмиз. Ўн иккинчи беш йиллик давомида 6 миллион 637 минг квадрат метр саҳнли квартиралар қурилишини планлаштирганмиз. Ана шу биноларнинг 52 проценти колхоз ва совхозлар территориясига ёки бўш ерларга қурилади, 48 проценти эса эски уйлар ўрнини эгаллайди. Уйлари бузилган оилаларга қанча жой берилиши кераклиги ҳам тахминан маълум, 38 минг 500 квартира(?!)...

Қайси уйларни бузиб, қайси массивларни қуриш масаласи билан архитекторларимиз шуғуллانишсин. Уларга ўз фикримизни тиқиштирмоқчи эмасмиз. Лекин шахсий кузатувларимиз асосида туғилган фикримизни баён этмоқчимиз, холос.

XXVII съезд қарорларида 2000 йилгача ҳар бир оила алоҳида квартира ёки шахсий уй билан таъминланиши айтилган экан, тайёр шахсий уйларни бузишга зўр бериш шартмикан? Барак типидаги эски уйларни, эски иморатларни бузишга ҳеч ким қарши эмас. Лекин ҳар томонлама яшаш учун қулай уйлар бузилаётганини қандай тушуниш керак? Масалан, Қори Ниёзий, Жуковский, Педагогический кўчалари атрофида бузилган уйларни ҳеч қандай барак типига мослаб бўлмасди-ку! Лекин бузилди, бу йил эса ундан ҳам кўпроғи бузилиши планлаштирилибди. Шу ўринда Тошкент шаҳар ижроия комитетидан олинган қуйидаги маълумотни эслатиб ўтиш ўринли.

Ўн иккинчи беш йилликда 6 миллион 637 минг квадрат метр уй-жой қуриш планлаштирилган. Ана шу планни бажариш учун олдин бинокорлик материаллари ҳамда қурилиш индустрияси корхоналари қувватини оширишга эришиш, қурилиш тармоғи техник даражасини юксалтириш керак. Яъни, 1-уйсозлик комбинатини 9 қаватли иморатлар панелини тайёрлашга ўтказиш, 9-16 қаватли монолит уйлар қуришни такомиллаштириш, 3-, 4-йирик панелли уйсозлик комбинатларини тубдан реконструкция қилиш, 5-йирик панелли уйсозлик заводини қуриш, янги темир-бетон буюмлари заводларини яратиш демакдир.

Аҳамият беринг: гап уй-жой қуриш ҳақида эмас, улар учун бинокорлик материалларини керакли даражада етказиб бера оладиган объектлар яратиш ҳақида кетяпти. Демак хоҳиш-ирода қанча кўп бўлишидан қатъи назар, бугун янги квартира кутиб навбатда турганларни кескин камайтириб бўлмайди. Бу — келгуси йиллар имконияти. Лекин 1987 йилда 5760 квартира, 1988 йилда 8200 квартира уйи бузиладиган хонадон соҳибларига берилади, деб белгиланиши кишини таажжублантиради. Демак, битказиладиган квартиралар навбат кутаётганларга эмас, тайёр уйи бузилаётганларга топширилади. Яна такрорлаймиз, биз эски, ҳилвиллаган уйлар бузилишига қарши эмасмиз. Лекин ўнлаб ҳовлилар бузилиб, унинг майдони йиллаб бекор ётишини мисол қилиб кўрсатиш мумкин бўлган жойлар йўқ эмас. Бу кичик бир резервдан фойдаланиш таклифини киритмоқчимиз, холос.

Иттифоқимизнинг бошқа йирик шаҳарларида ана шу муаммони ҳал қилиш йўлида қандай янги ҳаракатлар бошланди. Аввало Москва, Ленинград, Киев, Свердловск ва бошқа шаҳарларда яхши йўлга қўйилган тажриба ёдимизга келади. Бу — КПСС XXVII съездида катта резерв деб тан олинган ёшлар турар жой комплекслари қурилишидир. Бу ишлар Тошкентда қандай йўлга қўйилган?

— Ҳозирги пайт нуқтаи назаридан гапирадиган бўлсак, бу иш ёмон аҳволда, — Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети ишчи-ёшлар бўлимининг мудири Игорь Анатольевич Бибиков очиғини айтиб қўя қолди. — Ҳанузгача амалий иш йўқ.

Бу ибора Тошкент шаҳар XXIX комсомол конференциясида ҳам гапирилди: «Ҳисобот даврида шаҳар комсомол комитети 34 бюро мажлиси, 7 пленум ва 200 кенгаш ўтказди. Агар уларнинг ҳар бирида (пленумларни чиқариб ташласак) лоақал 3 та масала кўриб чиқилган бўлса, бу 700 та қарор демакдир. Шаҳар комсомол комитетининг штатли ходимлари эса бор-йўғи 17 нафар. Қолаверса бу кенгашларни, уларнинг қарор ва ҳужжатларини тайёрлашга ҳам вақт керак. Шундай экан **амалий иш ҳақида** нима дейиш мумкин?»

— Тўғри, айбни бировга тўнкаш ёки танқид қилишдан осони йўқ, — дея гапида давом этди И. Бибиков. — Лекин ёшлар турар жой комплекси учун ер сўраб Тошкент шаҳар ижроия комитетига мурожаат қилганимизга анча бўлди. Масалани ҳал этиш эса чўзилиб кетди. Москва, Ленинград, Киев, Минск шаҳарларини қўйиб турайлик-да. имкониятлари Тошкентникидан кўп бўлмаган Свердловск шаҳри тажрибасида тўхтайлик.

Ўтган йилнинг сентябрь ойида СССР 50 йиллиги номли «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмаси комсомол комитетининг секретари, Наманган, Андижон шаҳар комсомол комитетларининг биринчи секретарлари билан бирга Свердловскда бўлдик. У ерда ёшлар турар жой комплекслари яратиш тажрибаси бўйича Бутуниттифоқ семинари ўтказилди. Шаҳардаги ёшлар комплекслари билан танишдик. Ажойиб уйлар, қулайликлар. Ёшларнинг ҳаракати ҳам шунга яраша. Албатта, ҳамма иш силлиқ кетяпти, дея олмайман. Лекин биз уларга етиб олишимизга анча бор. Ваҳолонки, яна қайтараман, имкониятларимиз уларникидан кўп бўлса борки, оз эмас.

Игорь Бибиковнинг куйиниб гапиришида жон бор. Трактор заводи, тўқимачилик комбинати, «Главташкентстрой», «Таштеплосеть», «Узмясмолспецавтотранс» ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Гидропроект»нинг Ўрта Осиё бўлими «ЦНИИХпром» институти, абразив комбинати, «Таштекстильмаш» заводи, Монтаж ва махсус қурилиш ишлари министрлиги, «Узбекгазстрой» ва бошқа ташкилотлар ёшлар бундай қурилишга ҳисса қўшишга тайёр эканликларини маълум қилганларига қанча бўлди?... Ниҳоят, 1987 йилда Тошкент шаҳар ижроия комитети бир хулосага келиб, ёшлар турар жой комплекслари учун ер майдони ажратди. Шунга кўра 4 та комплекс — «Тўқимачилар», «Тракторсозлар», Фрунзе районида, «Главташкентстрой»нинг «Қурувчи» комплекслари барпо этиладиган территориялар белгиланди.

— Лекин ҳозир қурилиш бошланадиган аниқ муддатни айтиш мушкул иш, — дейди И. Бибиков. — Чунки ҳал этилиши керак бўлган муаммолар ҳамон камайгани йўқ. «Фрунзе райони» комплекси учун Педагогический кўчаси атрофидан 1 гектар майдон ажратилди. Ҳисоб-китобимизга кўра бу ерга 3 та бино сиғади. Кейин-чи? Атроф бинолар билан банд-ку! Биз уйгина эмас, боғчаси, магазин, бошқа маданий-маиший объектлари бўлган комплекс қурмоқчимиз. Ёки ҳозир индамай қураверib, ўша пайтга борганда «эски хатолар»ни даврга ағдариб қутуламизми? «Тракторсозлар» комплекси учун «Қизил Ўзбекистон» колхози территориясида комплекс қуриш мақсадга мувофиқлиги ҳақида гап боряпти. Бу территория Тошкент область Орджоникидзе районига тегишли-ку! Ҳужжатлаштириш, пропискалар масаласи — хуллас муаммолар етарли. Шундай бўлгач, амалий ишга ўтишга анча борга ўхшайди...

Биз ҳам шундай фикрдамиз. Лекин бу катта резерв ҳам ишга солинмаётгани ташвишлантирмай қолмайди. Умуман, мақолани тайёрлашдан мақсад ҳам юқоридаги каби ташвишлантираётган айрим масалалар хусусида эртага эмас — бугун, айни пайтда ўртоқлашиш эди. «Касални яширсанг, иситмаси ошкор қилади» деган халқ мақоли бор. Шу боисдан уларни ҳозирданоқ бартараф этишга киришсак, тўғри бўларди. Мақоламизни КПСС XXVII съезди қарорларидан келиб чиқиб 2000 йилгача ҳар бир оилани алоҳида квартира билан таъминлаш мавзусига бағишлаганимизнинг боиси ҳам шунда.

М. МИРАЛИМОВ.
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбири.

Матбуотнинг муҳим вазифалари

САМАРҚАНД. 10 июнь. (ЎзТАГ). Бугун тугаган зонал семинар-кенгашда матбуот ва полиграфия корхоналари ходимларининг КПСС XXVII съезди ва КПСС Марказий Комитети 1987 йил январь Пленуми қарорларини бажариш борасидаги вазифалари муҳокама қилинди. Семинар-кенгашда Бухоро, Қашқадарё, Навоий, Самарқанд областларининг журналистлари ва матбуот ходимлари қатнашдилар.

Семинар-кенгашда сўзга чиққанлар қайта қуриш жараёнини матбуотда янада чуқурроқ ёритиш зарурлигини таъкидладилар. Журналистларнинг ўз фаолиятларидаги ижодий янгиланишга катта эътибор берилди. Бир қанча газеталарда ўткир проблемаларни кўтариб чиқмайдиган икир-чикир мавзудаги сийқа материаллар тез-тез пайдо бўлиб турганлиги, ёрқин репортажлар, воқеалар тўғрисидаги хабарлар етишмаётганлиги айтилди.

Улуғ Октябрнинг 70 йиллиги яқинлашиб келаётганлиги муносабати билан республика журналистлари олдида муҳим вазифалар турибди. Совет турмуш тарзини, коллективларнинг социалистик мусобақаларини кўрсатиш, интизом ва тартибни мустаҳкамлаш учун кураш, меҳнаткашларни интернационал ва атеистик руҳда тарбиялаш ва бошқа кўпгина мавзулар матбуотда қизиқарли акс эттирилмоғи лозим. Республика ҳаётини ҳар томонлама ва кенг ёритиш матбуот ходимларининг юксак маҳоратига, уларнинг гражданлик позициясига, камчиликларга нисбатан муросасизлигига боғлиқ эканлиги семинар-кенгашда айтиб ўтилди. Шунинг учун ҳам профессионал таълимга, ёш журналист кадрларни тайёрлашга доимий эътибор берилмоғи лозим.

Семинар-кенгаш қатнашчилари газеталарнинг рентабеллигини ошириш, полиграфия безаги сифатини яхшилаш, технология ва меҳнатни ташкил этишга қаратилган серунум методларни жорий этишни кўзловчи иқтисодий ишнинг илғор тажрибаси билан танишдилар.

Дунё воқеалари

Халқаро касаба союз семинари

Осиё мамлакатларида касаба союз кадрларини тайёрлаш масалаларига бағишланган халқаро регионал семинар 10 июнь куни Тошкентда ўз ишини тугатди. Семинар Жаҳон касаба союзлари федерацияси билан ВЦСПСнинг ташаббусига мувофиқ ташкил этилганди.

Осиё қитъасидаги кўп мамлакатлардан келган семинар қатнашчилари касаба союз кадрларини тайёрлаш вазифаларини, касаба союзлари XI жаҳон конгрессининг қарорлари асосида касаба союзларнинг меҳнаткашлар манфаатларини ҳимоя этиш борасидаги фаолиятини кучайтиришда шу тайёргарликнинг ролини муҳокама қилдилар. Улар Ўзбекистон касаба союзларининг фаолияти билан танишдилар, Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасида, Тошкент районидаги «Ленин йўли» колхозида, республикалараро касаба союз курсларида бўлдилар.

(ЎзТАГ).

Хенг Самриннинг социалистик мамлакатлар билан муносабатлар тўғрисида айтганлари

ПНОМПЕНЬ, 10 июнь, (ТАСС). Ташқи кучлар Кампучия революциясининг ривожланишига тўсқинлик қилишга уринаётганликларига қарамай, КХР социализм асосларини барпо этиш йўлидан муваффақиятли олға бормоқда, деди Кампучия Халқ Революцион партияси Марказий Комитетининг Бош секретари, Республика Давлат Кенгашининг Раиси Хенг Самрин. У Вьетнам Касаба союзлари федерациясининг раиси Тхе Зует бошчилигида визит билан Кампучияга келган шу федерациянинг делегациясини қабул қилди.

Кампучия халқи миллий тикланиш, янги жамиятни барпо этиш соҳасида эришган ажойиб муваффақиятлар Вьетнам, Совет Иттифоқининг, бошқа қардош социалистик мамлакатларнинг, планетадаги тараққийпарвар кучларнинг ҳар томонлама кўмагидан ажралмасдир, деб таъкидлади Кампучия раҳбари. Мамлакат Пол Потнинг қонхўр тўдасидан озод қилинганидан кейинги оғир кунларда дўст давлатлар, аввало ВСР ва СССР берган ёрдамни КХР халқи ҳеч қачон унутмайди, бундай ёрдам ҳозир ҳам бериб турилибди.

Кампучиянинг ВСР билан, бошқа социалистик мамлакатлар билан касаба союз алоқалари ривожланиб бораётганлиги КХР ишчилар синфининг камол топишига ёрдам бермоқда. Кампучия жамиятидаги бошқа революцион кучларни мустаҳкамлашга кўмаклашмоқда. Ишчилар, деҳқонлар, барча социал табақалар КХР ҳукуматининг сиёсатини фаол қўллаб-қувватламоқдалар, контрреволюциянинг кирдикорларига қарши курашда ўз сафларини жипслаштирмоқдалар, деб таъкидлади Хенг Самрин.

Миллий яраш комиссияси президиумининг мажлиси

КОБУЛ, 10 июнь. (ТАСС). Бу ерда Миллий яраш Олий фавқулодда комиссияси президиумининг мажлиси бўлди. Мажлисда аҳолига моддий ёрдамни тақсимлаш масалалари кўриб чиқилди. Шунингдек, маҳаллий комиссияларнинг жазоларни юмшатиш ва бир қанча кишиларни қамоқдан озод қилиш хусусидаги таклифлари ҳам муҳокама қилинди. Тегишли тақдимномалар АДР Революцион Кенгаши Президиумига юборилди.

АДР Революцион Кенгаши Президиумининг фармонига кўра, Жоузжон вилоятида 73 киши ва Нангарҳор вилоятида 68 киши қамоқдан бўшатилди.

Бахтар агентлигининг хабар беришича, яна 118 киши Эрондан Ҳирот вилоятига қайтиб келган. Маҳаллий партия ташкилотларининг раҳбарлари, Миллий яраш комиссияси қайтиб келганларга зарур моддий ёрдам бердилар.

Айни вақтда Афғонистоннинг бир қанча районларида ҳарбий-сиёсий вазият мураккаблигича қолмоқда. Аксилинқилобчи унсурлар Пактие ва Қандаҳор вилоятларида жанговар ҳаракатларни кучайтирдилар.

Эрон—Ироқ уруши

БАҒДОД, 10 июнь. (ТАСС). Ироқ ҳарбий-денгиз кучлари Ироқ соҳили яқинидаги «Ал-Амиқ» нефть платформасига Эрон катерлари қилган ҳужумни даф этди, деб хабар қилди бош ҳарбий қўмондонлик. Ўтган кунларда фронтнинг шимолий участкасида маҳаллий аҳамиятга молик жанглар давом этди. Басрадан шарқда отишмалар ва айрим тўқнашувлар рўй берди. Душманнинг 20 дан ортиқ солдати ўлдирилди, бир неча ўт очиш позициялари ҳамда ўқдори омборлари яксон қилинди.

НИКОСИЯ, 10 июнь. (ТАСС). ИРНА агентлигининг хабар беришича, фронтнинг марказий участкасидаги Маймак районида Эрон қўшинлари Ироқнинг 7 квадрат километр территориясини ишғол этиб, янги позицияларда мустаҳкамланмоқда. Шу райондаги стратегик тепаликлар устидан назорат ўрнатиш мақсадида душманнинг ўндан ортиқ қарши ҳужуми даф этилди. Шимолий участкадаги Сулаймония вилоятида курд қуролли отрядларининг ёрдами билан Ироқнинг ҳарбий базаси яксон қилинди. Ўтган кунда фронтнинг ҳамма участкаларида Ироқ томонининг жами талафоти 150 солдатдан иборат бўлди. Ҳарбий-денгиз кучларининг кемалари Хўрмуз бўғозида яна битта хорижий юк кемасини ушлаб қолди.

* * *

ЛОНДОН, 10 июнь. (ТАСС). Рейтер агентлигининг Манамадан (Баҳрайн) хабар беришича, кеча Қувайт соҳилидан сал нарида Грециянинг нефть ортган катта танкери минадан портлаб кетди. Шу билан кейинги ой ичида Форс кўрфазида учинчи танкер минадан портлади.

ҲОЗИРГИ ЗАМОННИНГ ДОЛЗАРБ ПРОБЛЕМАЛАРИГА ДОИР

10 июнь куни Тошкентда СССР Фанлар академияси «Вопросы философии» журнали редколлегияси ўтказган журналхонлар конференциясида қайта қуришнинг назарий асосларини ишлаб чиқиш, ҳозирги замоннинг муҳим проблемаларини тадқиқ этиш масалалари ҳамда жамиятшунос олимлар ҳозир ҳал қилаётган бошқа вазифалар тўғрисида гап борди.

Журналнинг бош редактори, фалсафа фанлари доктори В. С. Семенев КПСС XXVII съезди ҳамда партия Марказий Комитетининг шундан кейинги Пленумлари қарорлари асосида редакция фаолиятини қайта қуриш ҳақида ахборот берди. Журналда мақолаларни реал воқеликка, коммунистик қурилиш практикасига яқинлаштиришдан иборат қатъий йўлга амал қилинаётганлиги таъкидлаб ўтилди. Ҳозир мақолаларни танлаш чоғида авторларнинг лавозимлари ва унвонлари эмас, балки ҳақиқат, фикрнинг теранлиги бош мезон бўлиб қолмоқда.

Конференцияда қатнашган республика файласуф олимлари тарих ва ҳозирги замоннинг баъзи муҳим фалсафий масалаларини, чунончи ҳозирги шароитларда миллий муносабатларни ривожлантириш жараёнларини, ерларнинг унумдорлиги пасайишининг эҳтимол тутилган демографик оқибатларини, Ўрта Осиёда сув тобора тақчиллашиб бораётганлигини, бошқа бир қанча энг муҳим проблемаларни ёритишни кучайтириш истагини билдирдилар.

(ЎзТАГ).

• *«Совет Ўзбекистони» материаллари изидан*

«РАПОДАН ЁРДАМ КУТАМИЗ»

Юқоридаги сарлавҳали мақола газетанинг шу йил 8 январь сонида босилган эди. Унда Амударё районидаги «Ленинизм» колхози фермасида ишлар ёмон ташкил этилгани танқид қилинган эди.

АМУДАРЁ РАЙОН АГРОСАНОАТ БИРЛАШМАСидан олинган жавобда мақолада кўрсатилган фактлар тасдиқланганини айтилади.

Йўл қўйилган камчиликлар учун «Ленинизм» колхози раиси А. Чориев ўз вазифасидан бўшатилди. РАПО томонидан ферма учун қудуқ қазиб берилди. Фермага мутахассислар жўнатилиб, коллективга конкрет ёрдам қилинди. РАПО кенгаши колхоз фермаси ишини назорат қилиб боришни ўз зиммасига олди.

«БИР ЎРИНГА ИККИ БИЛЕТ»

Газетанинг шу йил 9 март сонида юқоридаги сарлавҳали мақола босилган бўлиб, унда Тошкент Жанубий вокзалида йўловчиларга билет сотишдаги чалкашликлар танқид қилинган эди.

ЎРТА ОСИЁ ТЕМИР ЙЎЛИ БОШҚАРМАСИдан олинган жавобда фактлар тасдиқланганни маълум қилинади.

Йўқ ўринга билет сотгани учун кассир Клишина ва Николаеваларга виговор эълон қилинди. Йўловчиларга хизмат кўрсатишни ташкил этишда жиддий камчиликларга йўл қўйганликлари учун вокзал бошлиқлари Мирзаев билан Коротиларга, шунингдек, поезд бошлиғи Эгамбердиевга қаттиқ виговор берилди.

Мақола меҳнат коллективлари ўртасида ҳам кенг муҳокама қилинди ва бундай камчиликларга бошқа йўл қўймаслик чора-тадбирлари белгиланди.

КИТОБ ЖАВОНИНГИЗГА

Ўзбекистон ССР «Фан» нашриёти қуйидаги китобларни рус тилида чоп этди:

Авторлар коллективи. Территорияни социал ривожлантириш комплекс планини таъминлашда маҳаллий Советларнинг вазифасини ошириш. 128 бет. Баҳоси 1 сўм.

Монография ўқувчини ҳозирги босқичда Советлар фаолиятида социалистик демократияни ривожлантириш, ижтимоий ривожланиш масалаларини комплекс ҳал қилишда улар ролини ошириш йўллари билан таништиради.

Авторлар коллективи. ИТР шароитида барқарорлик ва ўзгарувчанликнинг ўзаро алоқалари. 184 бет. Баҳоси 2 сўм.

Монографияда илмий-техника революцияси шароитида моддий барқарорлик ва ўзгарувчанликнинг мослашиш ва мувофиқлаш сингари хусусиятлари таҳлил қилинади.

Авторлар коллективи. Қишлоқ хўжалигида хўжаликлараро корхоналарнинг ҳуқуқий муаммолари. 164 бет. Баҳоси 1 сўм 50 тийин.

Монографияда республикамизда илк бор қишлоқ хўжалигидаги хўжаликлараро корхоналар (ташкилотлар)нинг ҳуқуқий муаммолари комплекс ўрганилган.

Авторлар коллективи. Музейнинг меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш бўйича идеологик иш тажрибаси. 176 бет. Баҳоси 1 сўм 40 тийин.

Монографияда республикамиз тарихий ўтмишини, коммунистик қурилишнинг реал практикасини, КПССнинг ўсиб бораётган раҳбарлик ва йўлловчи ролини, шунингдек, музейнинг мактаблар, олий ўқув юртлари, бошқа муассасалар билан мустаҳкам алоқасини ўрнатиш бўйича фаолиятининг актуал масалалари ёритилган.

М. Жўрақулов. Самарқанд манзилгоҳи ва Ўрта Осиёда юқори палеолит масалалари. 172 бет. Баҳоси 1 сўм 80 тийин.

Монографияда бой археологик манбаларни таҳлил қилиш натижасида Самарқанд манзилгоҳининг хронологик доираси аниқланган, шунингдек, юқори палеолит даври маданиятининг ривожланиш хусусиятлари кўриб чиқилган.

ЭРКАТОЙЛАР ҚУВОНЧИ

● Ворошилов районидаги «Шўрўзак» совхози марказида қурилган 90 ўринли болалар боғчаси совхоз меҳнаткашларининг фарзандларини қабул қила бошлади.

Боғчада эркатойлар учун зарур шароитлар яратилган. Янги болалар боғчасини райондаги 8-механизациялашган кўчма колонна қурувчилари бунёд этишди.

Ю. АБДУАЛИМОВ.

МИСКАРЛАР АВЛОДИ

— Халқ дурдоналарини авайлаб-асраш, уни бойитиш учун қўлимдан келган барча ишларни бажараман, — дейди 90 ёшли мискар уста Маҳмуд Мадалиев.

Бу мискар усталар сулоласининг бешинчи авлоди ҳам ўз касбига меҳр қўйганлардан. М. Мадалиевнинг 8 ўғли ҳам ота изидан боряпти. Уларнинг асарлари Иттифоқ ва хорижий мамлакатлар кўргазмаларида намойиш этиляпти.

Суратда: фарғоналик уста Маҳмуд Мадалиев.

Ш. Олимов ва **А. Кошкин** фотоси (ЎзТАГ).

СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ●

ФУТБОЛ:

Дурангга айланган ютуқ

Биринчи лига коллективлари ўртасида 15-тур ўйинлари бўлиб ўтди. Ўн учрашувдан тўрттасида ҳисоб очилмади. Икки ўйинда ҳисоб дуранг бўлди. Уч учрашувда майдон эгалари устун келишди. Бир ўйин меҳмонлар фойдасига ҳал бўлди.

Риганинг «Даугава» командаси эса тўртинчи ўриндаги мавқеини мустаҳкамлашга эришди. Улар Тошкентда пахтакорчилар меҳмони бўлиб, ўз ҳисобларига бир очко ёздилар. Умуман, бу учрашувда дарвозага иккита тўп киритилди. Иккаласини ҳам пахтакорчилар нишонга олишди. 33-минутда Н. Нортожиевнинг хатоси билан «Пахтакор» дарвозасига тўп киритилди. Ҳужумкорликка зўр берган майдон эгалари орадан етти минут ўтгач, командадошлари хатосини тузатишди. Г. Денисов ҳисобни (1:1) тенглаштирди.

Танаффусдан кейин пахтакорчиларнинг кетма-кет ҳужумлари зое кетди. «Даугава» мудофаасини ёриб ўтиш осон бўлмади. Ригалик дарвозабон О. Караваевнинг маҳорати туфайли майдон эгаларининг мақсади пучга чиқди. Бунинг устига пахтакорчилар дарвозани аниқ ва кучли зарб билан нишонга олишда бироз сусткашлик қилишди. Шундай қилиб, Н. Нортожиевнинг ўз дарвозасига тўп уриб қўйиши билан «Пахтакор»нинг ютуғи дурангга айланиб, қўш очкони бўлишишга тўғри келди. Командамиз 15 очко билан 6-ўринни эгаллаб турибди. Эртага футболчиларимиз Ярославлнинг «Шинник» коллективини қабул қилишади.

РЕКЛАМА ● ЭЪЛОНЛАР

СССР Давлат агросаноат комитети
ТОШКЕНТ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ИНСТИТУТИ
1987—1988 ўқув йили учун
ҚУЙИДАГИ МУТАХАССИСЛИКЛАР БЎЙИЧА
КУНДУЗГИ БЎЛИМНИНГ 1-КУРСИГА

СТУДЕНТЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Агрохимия ва тупроқшунослик, агрономия, мева-сабзавотчилик ва узумчилик, ўсимликларни ҳимоя қилиш, ипакчилик, зоотехника, ўрмон хўжалиги, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ташкил этиш ва экономика, қишлоқ хўжалигида бухгалтерия ҳисоби ва хўжалик фаолиятининг таҳлили.

Институт қишлоқ хўжалигининг турли соҳаларида мутахассис сифатида ишлаш учун олим-агрономлар, зоотехниклар, ўрмон хўжалиги инженерлари, қишлоқ хўжалигини ташкил этувчи экономистлар ва бухгалтерлар тайёрлайди. Мутахассислар колхоз ва совхозларда, ўрмон хўжаликларида, чорвачилик комплексларида, илмий-текшириш институтларида, агросаноат комитетларининг турли соҳаларида ишлаши мумкин.

Ариза қуйидаги ҳужжатлар билан 1 июлдан 5 августгача қабул қилинади: ўрта маълумоти ҳақидаги ҳужжат (асл нусхаси), 3x4 см. катталикдаги олти дона фотосурат, 086/У формадаги медицина справкаси, охирги иш ёки ўқиш жойидан корхона, ташкилот ёки муассаса муҳри билан тасдиқланган характеристика, маъмурият томонидан тасдиқланган меҳнат дафтарчасидан кўчирма.

Паспорт ва ҳарбий билет (чақирув гувоҳномаси) шахсан кўрсатилади.

ЎҚИШ РУС ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА ОЛИБ БОРИЛАДИ.

Кирувчилар ҳужжат топшириш пайтида профориентацион суҳбатдан ўтадилар ва танлаган мутахассисликлари бўйича қуйидаги имтиҳонларни топширадилар:

агрохимия ва тупроқшунослик, агрономия, мева-сабзавотчилик ва узумчилик, ўсимликларни ҳимоя қилиш, ипакчилик ва зоотехника мутахассисликларини танлаганлар: **химиядан** (ёзма), **биологиядан** (оғзаки), **рус ёки ўзбек тили ва адабиётидан** (ёзма).

Қишлоқ хўжалиги экономикаси ва уни ташкил этиш, қишлоқ хўжалигида бухгалтерия ҳисоби ва хўжалик фаолиятининг таҳлили мутахассисликларини танлаганлар: **математика** (ёзма), **биология** (оғзаки), **рус ёки ўзбек тили ва адабиётидан** (ёзма).

Ўрмон хўжалиги мутахассислигини танлаганлар: **математика** (ёзма), **химия** (оғзаки), **рус ёки ўзбек тили ва адабиётидан** (ёзма).

Ўрта мактабни олтин (кумуш) медаль билан, ўрта махсус ўқув юртларини ва ўрта ҳунар-техника билим юртларини «имтиёзли» диплом билан тамомлаганлар мутахассисликлари бўйича қуйидаги бир фандан имтиҳон топширадилар: ўрмон хўжалиги, қишлоқ хўжалиги экономикаси ва уни ташкил этиш, қишлоқ хўжалигида бухгалтерия ҳисоби ва хўжалик фаолиятининг таҳлили мутахассисликларини танлаганлар — **математика** (ёзма); зоотехника ва агрономия мутахассисликларини танлаганлар — **химиядан** (ёзма) имтиҳон топширадилар.

Олинган баҳоларнинг умумий йиғиндиси бўйича конкурс ўтказилади.

ИМТИҲОНЛАР 6—20 АВГУСТ КУНЛАРИ ЎТКАЗИЛАДИ.

Кириш имтиҳонларидан ижобий баҳо олган қуйидаги абитуриентлар конкурссиз институтга қабул қилинадилар:

СССР Министрлар Советининг 18 сентябрь 1959 йил 1099 қарори асосида ишлаб чиқариш корхоналарининг йўлланмаси ва икки йилдан ортиқ меҳнат стажига эга бўлган ишлаб чиқариш илғорлари;

хизматини ўтаб ҳарбий қисм тавсиясига биноан олий ўқув юртига йўлланмаси бўлган ва маълум имтиёзлардан фойдаланиш ҳуқуқига эга ҳарбий хизматчилар;

болалар уйлари ва мактаб-интернатларда тарбияланган, ҳунар-техника билим юртларида таълим олган отаонасиз йигит-қизлар;

ўрта махсус ўқув юртларини ва ҳунар-техника билим юртларини «имтиёзли» диплом билан битирган ёки олган мутахассисликлари бўйича халқ хўжалигида ишлаб, маълум муддатни ўтаб бўлган хизматчилар ва ўз мутахассисликлари бўйича ўқишга кирувчилар;

олий ўқув юртларида ўқиш ман этилмаган I ва II группа инвалидлари.

Кириш имтиҳонларини топшириш учун иш жойидан иш ҳақи сақланмаган ҳолда 15 кун ҳисобида (институтга келиб-кетиш вақти бу ҳисобга кирмайди) **қўшимча отпуска берилади.**

Институт адреси: 700183, Тошкент шаҳри, Қишлоқ хўжалиги институти (19, 49, 83, 152, 156, 165, 167-автобуслар 10, 28, 153-маршрутли таксиларнинг «Қишлоқ хўжалиги институти» бекати).

САЙРАМ, ФОТИМА, РАЪНО ВА БОШҚАЛАР

Сариосиёда ўрта мактабни битирмаётган қизлар ҳақида

Ўрта мактабни битирувчи йигит-қизлар билан учрашувларга, савол-жавоб кечаларига, мушоираларга таклиф этишибди. Жуда яхши. Қишлоқ ва шаҳарларимиз ёшларининг орзулари қандай? Ана шуни билмоқ ниятида қишлоқларни айландик.

Сариосиё райони мактабларида ҳам ўқишлар тугаган. Ўқувчилар битириш имтиҳонларига тайёргарлик билан банд. Мажнунтоллар таги, колхоз боғларидаги сада қайрағочлар сояси, ариқлар бўйида, майса ўтлоқларда йигит-қизлар тўп-тўп бўлиб дарс тайёрлашяпти. Балоғат ёшидаги қизлар, йигитлар билан бўлган учрашувларимиз жуда кўнгилли эди. Мушоира сўнги савол-жавобларга айланди. Лекин етуклик остонасида турган қизлар юраги алланечук тўлқинли ва безовталигини сездик...

Учрашувларнинг бирида 4-мактаб талабалари Бахтигул Насриддинова, Умидахон Мадумарова, Эътиборхон Уриновалар ўзлари машқ қилган шеърлардан ўқиб беришди. Қизларнинг юрагида ниятлари мўл, улар бораётган истиқболли йўлларнинг ойдин эканига ишондик. Мактаб кутубхонасидаги 12 мингдан зиёд бадиий китобларнинг ёшлар ўртасида қўлма-қўл эканини кўрдик. Улар ёзувчи, адибларни, меҳнат дарғалари, санъат усталарини яхши танишади. Давларнинг долзарб масалалари бўйича дадил фикр юритишади.

Ҳозирги қайта қуриш, жадаллаштиришнинг моҳиятини яхши тушунишади. Бу илм масканида устоз ва шогирдлик анъаналари кўзу қош ўртасида, эъзозда. 850 ўқувчи билим олаётган бу илм ўчоғига область партия комитети аъзолигига кандидат, бундан 20 йил муқаддам худди шу мактабни битирган Тожихон Насриддинова директорлик қилади. Ўтган йили шу мактабнинг муваффақиятли битириб чиққан 13 нафар йигит-қизлар олий ўқув юртларига кириб ўқишни давом эттиряпти. Бундан ташқари 2 йигит ҳарбий билим юртига ўқишга кирган. Бу йил яна 15 нафар ёшлар олий ўқув юртларига киришга ҳозирлик кўришяпти. Улардан 11 киши Томск шаҳридаги политехника институти тайёрлов бўлимига боришга қарор қилишганини айтишди. 8-10 синфларни битирувчилардан яна 115 нафари Донецк шаҳридаги ҳунар техника билим даргоҳларига боришга жазм этишган биз уларга орзуингиз ўзингизга ёр бўлсин — дедик.

Бироқ 18-ўрта мактабда бўлганимизда бу ердаги таълим-тарбия ишларини, ўқувчиларнинг давоматини кўриб кўнглимиз ранжиди. Биз бу ерда битирувчи синф ўқувчилари ўртасида ўтли баҳслар, мушоираларни учратмадик. Юқори синф ўқувчилари, балоғат остонасида турган қизлар қўлига китоб ушламаганини, дунёвий воқеалар, ҳаёт гашти, улуғ орзулардан йироқ эканини кўриб кўнглимиз хижил тортди. 9-синфни 4 нафар, 10-синфни 2 нафар қиз ўқимай ташлаб кетганини эшитиб ҳанги-манг бўлиб қолдик.

6 нафар қиз мактаб ҳаётидан бутунлай четда қолиб кетгани ҳеч кимни ташвишга солмаганига ажабландик. Энг қизиғи шундаки, қизларнинг исми-фамилиялари журналларда қайд этилади. Улар вақти-вақти билан турли фанлардан, турли баҳолар ҳам олиб туришади. Аммо ўзлари мактаб остонасига ойлар, ҳатто йил давомида қадам ҳам босишмайди. Қани улар? Тенгдошлари бу саволимизга елкаларини қисиб қўяқолишди. Мактаб ҳаёти билан танишгач, биз бунинг маъносини англадик. «Ленинград» колхозида жойлашган бу мактабда 607 ўқувчи таълим оляпти. 48 педагогнинг 42 нафари олий, 6 киши ўрта махсус маълумотли. Шундай коллективга эга бўлган илм даргоҳида мактаб директори тез-тез ўзгартириб турилган. Бундан 7 ой илгари И. Назаров таълим-тарбия ишларини бўшаштириб юборганлиги учун ишдан олинган эди.

Ўрнига А. Сатторов директор этиб тайинланди. Раҳбарлар ўзгартирилаверган-у аҳвол ўзгармай қолаверган. Мактабда «Умумий таълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қилишнинг асосий йўналишлари»ни амалга ошириш борасида ҳеч қандай иш қилинмаган.

Натижада, ўтган йили 9-синфни битирган Сайрам Маматқулова ва Фотима Норовалар бу йил 10-синфга келмай қўйишган. Шунингдек, ўтган йили 8-синфни битирган Раъно Муҳаммадиева, Рисолат Шоймардонова, Гулнора Назарова, Бибисора, Норовалар эса 9-синфда ўқишни давом эттирмаган.

Мактаб маъмурияти, ўқитувчилар коллективи бу ўқувчиларни мактабга жалб этиш ишига масъулиятсизларча, юзаки қараб келишган. Ойлар кетидан ойлар ўтаверган. Қизлар эса ҳамон мактабга келишмаган. Бу ҳолатга бора-бора кўникиб кетилган. Йил якун бўлган, янги ўқув йили бошланаверган. Юқоридаги воқеадан район халқ маорифи бўлими ва район партия комитети хабардор қилинмаган. Ердам сўралмаган. Биз Фотима Норова ва Сайрам Маматқуловалар ҳамда уларнинг ота-оналари билан суҳбатлашганимизда, оилавий шароит бўлмаганлиги сабабли, яъни ота-оналари кексалиги, бетоблиги ва бошқа сабабларга кўра ўқишни давом эттира олмаганликларини тушунтирдилар. Улар ўзларининг тушунтириш хатларида янги ўқув йилидан бошлаб 10-синфда ўқишни давом эттиришлари мумкин эканини айтишди.

Тоғчиён пахта пункти атрофидаги Калинин қишлоғида мактабга бутунлай тортилмаган болалар бор. Шу билан гап тамомдир, дерсиз. Бизни изтиробга солган яна бир нарса қизларнинг маънавий оламидаги қашшоқлик, умидсизлик, ҳаётга, атрофга, келажакка ўз тақдири, истиқболига лоқайдлик эди. Балоғат ёшидаги қизлар, етуклик аттестати олишга бир баҳя қолган салкам ўрта маълумотли қизлар билан суҳбатлашиб ўтириб, бир нарсага ҳайрон қолдик. Улар 8-9 йил давомида нимани ўқишди, қандай таълим олишди. Шоирни ёзувчидан, шеърни насрдан фарқлай билмайдиган, умрида бирорта бадиий китобни варақлаб кўрмаган, ҳатто дарсликларга киритилган адиб ва шоирларни яхши билмайдиган, уларнинг бирон бир асарини хотирлай олмаган, ҳаётдаги буюк ўзгаришлар, юксалишлар, қайта қуриш жараёнларига мутлақо лоқайд қаровчи, ўта ҳуркак, оддий саволингизга ҳам жавоб бера олмайдиган қизлар ҳузурида сиз қандай аҳволга тушар эдингиз? Бунга сабаб қишлоқ шароитими? Пахта ишими? Тангчиликми? Йўқ. Бундай деб айтолмаймиз. Қишлоқларимизда билимли, орзулари баркамол ёшларимиз кўп. Улар далалар ишини ҳам дўндиришяпти. Билим ҳам олишяпти. Янги қишлоқ ва шаҳарлар қуришяпти.

4-мактабда таълим олаётган Бахтигул, Эътиборхон, Умидахон ҳам қишлоқ қизлари-ку. 18-мактаб ўқувчилари Раъно Муҳаммадиева, Гулнора Назарова, Фотима Норова ёзган ярим варақли тушунтириш хатида эса имловий хатолар тўлиб ётибди. Бир мактаб қизлари шеърлар битяпти. Иккинчи мактаб қизлари эса ўз номини ҳам тўғри ёзолмаяпти. Бу нима? Буни қандай шарҳлаш мумкин?

6 нафар қиз ўқишни ташлаб кетган 18-мактабда ўқув программаларини бажариш ҳам, таълим-тарбия ишлари ҳам яхши йўлга қўйилмаганининг гувоҳи бўлдик. Бу илм даргоҳи жанггоҳга айланиб қолган десак янглишмаймиз. Тарбиячилар гуруҳларга бўлинган. Ёзишмалар, жанжаллар... Мактаб хароб аҳволда. Имтиҳонлар давом этиб турган бир пайтда ҳам бу мактабда орасталик, бошқа мактабларда кўрганимиздек гулларни, байрам руҳи кайфиятини кўрмадик. Тарбиячилар бир-бирларига хўмрайган. Ўқувчилар чорасиз қолган талабалардек чекка-чеккаларда юришибди. Самимийлик, тотувлик йўқ. Бўй етаётган манави қизларнинг тарбияси, улар ўсган оила, орзуси, келажаги билан қизиқадиганлар кам. Ўз ҳолига ташлаб қўйилган.

Бир группа ўқитувчилар билан суҳбатлашдик. Уларнинг кўпи болали аёллар. Кўп болали оналар бизга ўз аҳволини баён этиб ёзма шикоятнома ҳам тутқазишди. «Бизнинг болаларимиз кўча-кўйларда юришибди, — деб ёзади улар. — Болалар боғчалари йўқ, биз қаровсиз болаларимизни ташлаб, мактаб ишига кераклигича қаролмаяпмиз. Яшаб турган жойимизда боғча тугул, магазин ҳам йўқ. 1986 йил 16 октябрь куни ўқитувчи Аҳмедова Ҳайитгулнинг 6 ёшли Шаҳноза исмли қизини қаровсизлиги туфайли машина уриб кетган. Ўқитувчи-тарбиячиларга яратилган шароит шуми?»

Хатга Абдужалилова, Аҳмедова, Эшова, Ортиқова, Ҳафизова, Икромовалар имзо чекканлар... Уларнинг ҳар бирининг 7 — 8 тадан боласи бор. Улар 10 — 20 йиллик иш тажрибасига эга бўлган аёллар. Қишлоқ кўчалари қишда ботқоқ, ёзда тупроқ. Болалар қишда лой, ёзда тупроқ кўчалардан ўтиб мактабга қатнашади. Ушбу аҳволни биз қишлоқ Совети, район ижроия комитетидаги масъул ўртоқлар диққатига ҳавола қиламиз.

Ўқитувчи — бу шарафли ном. Минг афсуски, баъзи мактаб ўқитувчилари ўзлари тарбиячи эканини унутиб қўйишаётир. Улар мактабда ўз ўқувчиларига ўрнак бўлиш ўрнига, коммунистик ахлоқ нормаларини бузишяпти. Ҳакимов Сайдулло олий маълумотли ўқитувчи. 1-ўрта мактабда жисмоний тарбиядан дарс беради. У Каримова Иқболхон билан Сариосиё посёлка Советида никоҳдан ўтиб, оила қурган. Иккита фарзанди бор. Сайдулло Ҳакимов икки фарзандини тирик етим қилиб, ўзи ишлаб турган мактаб ўқитувчиси Ҳамида Худойдатова билан қонунсиз яшаяпти. Тарбиячи деган шарафли номга доғ тушираётган бундай шахслар ҳали ҳам учраётганидан афсусланамиз.

Дашнобод қишлоқ Советида яшовчи 61 ёшли Абдураҳим Арслонов (1926 йилда туғилган) 22 ёшли Ўлмас Худоёровага (1965 йилда туғилган) никоҳ қилинганини нима билан изоҳлаш мумкин?!

Уларни қишлоқ Советининг раиси Эшмирзаев ЗАГС дан ўтказган. Совет идорасида ўтириб, Совет қонунчилигини бузаётган бу шахс нотўғри иш тутгани ва куёвнинг ёшини яшириб, никоҳдан ўтказгани ва қатор нуқсонлари учун ишдан олиб ташланди. Ўлмасхон эса ажралиш ҳақида судга ариза берди...

Қиз кўнгли бозорда сотилмайди. Уни қалинлар эвазига ром қилиб ҳам бўлмайди. Афсуски Сариосиёда бунга эътибор йўқ. Қиз кўнгли билан ҳисоблашиш шарт эмас. У бамисоли буюм, олса ҳам, сотса ҳам бўлаверади деб ўйлашади, шекилли.

Район ЗАГС бўлими мудираси Г. Алиматованинг суҳбатида бўлганимизда бунинг гувоҳи бўлдик.

— 1986 йилда 192 та оила ажралди, — дейди мудира. — Бу ажралишлар суд остонасигача бориб етди...

Мактаб — тарбия ўчоғи. Қизлар мана шу даргоҳда коммунистик ахлоқни, меҳнатни қадрлаш, Ватанни севишни ўрганади. Катта ҳаёт остонасига қадам қўйиш сабоқларини олади.

Мактабларда балоғат ёшидаги қизларни ҳаётга тайёрлаш, уларнинг нозик ҳис-туйғуларига тўғри муносабатда бўлишга беparволик билан қаралаётгани айниқса, ёмон.

Юқори синфларга мана икки йилдирки, «Оилавий турмуш этикаси» дарси киритилган. Бу айрим жойларда яхши натижалар беряпти. Шу предмет бўйича адабиёт ўқитувчилари дарс ўтяптилар. Мазкур дарсни янада такомиллаштириш, айниқса қишлоқ мактабларида янада яхшилаш керак.

18-мактабнинг 9-синф ўқувчиси Ҳ. исмли қиз Н. исмли йигит билан яқинлиги ҳақида гап-сўз бўлди. Мактаб педагогига коллективи, қолаверса, комсомол ташкилотлари ўқитувчилар комсомол ташкилоти секретари Раъно Абдураҳмонова, ўқувчилар комсомол комитети секретари Ўктам Рўзиев бу фактга лоқайд қарашган. Оқибатда бу қиз ҳомиладор бўлиб, 9-синфда ўқишни ташлаб кетган.

Яқинда содир бўлган яна бир воқеа. 7-синф ўқувчиси О. исмли қиз 8-синф ўқувчиси Н. исмли йигит билан муҳаббат мавзуида хат ёзишиб келган. Бу хат қизнинг онаси қўлига тушган. Қиз исканжага олинган, қаттиқ азобланган, таҳқирланган.

Бу хунук воқеалардан мактаб дирекцияси, ўқитувчилар коллективи, синф раҳбарлари, ота-оналар комитети аъзолари, қолаверса, «Ленинград» колхози раҳбарлари (колхоз раиси С. Авазов, партия ташкилоти секретари А. А. Эрниёзов), хотин-қизлар кенгаши (раиси Р. Абдураҳмонова), Янги ҳаёт маҳалла комитети (раиси М. Зиёдуллаев), Дашнобод қишлоқ Совети (раиси Фатхулла Ҳафизов), мактаб партия ташкилоти (секретари Х. Валиулина), мактаб қизлар кенгаши (раиси Р. Абдужалилова) жуда яхши хабардор. Улар ўқишга қатнашмай қўйган қизларни мактабга жалб этиш борасида ҳам ҳеч қандай жиддий тадбир изламаган, масъулиятсизлик ва ношудлик қилганлар.

Юқоридаги камчиликлар район халқ маорифи бўлимининг навбатдан ташқари кенгашида муҳокама қилинди. 18-мактаб директори А. Сатторов, илмий бўлим мудири Бегимқулов, тарбиявий ишлар бўйича директор ўринбосари И. Назиров вазифасидан озод қилинди. Дарсга келмаган ўқувчиларга қалбаки баҳолар қўйиб келган ўқитувчиларга эса қаттиқ ҳайфсан берилди. Мактабдаги таълим-тарбия ишларини шу куннинг талаблари даражасида ташкил қилиш юзасидан қатор тадбирий чоралар белгиланди.

Ҳа, биз аралашгандан кейин бир мактабдаги аҳволни тузатишга киришдилар, Аммо бу аҳвол фақат шу мактабдами? Бошқа район ва областлардаги мактабларда шу хил ҳолатлар учрамайдими? Сиз нима дейсиз, газетхон?

Эътибор ОХУНОВА, Авлиёқул ХАЛИЛОВ,
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбирлари.

Редактор **Л. ҚАЮМОВ.**

●

Ўзбекистон ССР Театр арбоблари союзи
В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА
12 ИЮНДА
СССР халқ артистлари, Ўзбекистон ССР халқ артистлари ва республикада хизмат кўрсатган артистларнинг
ТОШКЕНТ ШАҲАР ТЕАТР ЖАМОАТЧИЛИГИ ВА АҲОЛИСИ БИЛАН
УЧРАШУВ — КОНЦЕРТИ
Учрашув соат 19.00 да бошланади.

●

Ўзбекистон ССР Моддий-техника таъминоти давлат комитети
министрликлар, идоралар, бирлашмалар, корхоналар, колхоз-совхозлар, кооперативларнинг раҳбарлари ва мутахассисларини
12 ИЮНЬ КУНИ
ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИ ЮТУҚЛАРИ КЎРГАЗМАСИДА ЎТКАЗИЛАДИГАН
САВДО-КЎРГАЗМАСИГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ
Бу ерда республика корхоналарида мавжуд бўлган хом ашё ва материалларнинг ишга яроқли чиқиндилари кўргазмага қўйилади. Уларни ишлаб чиқариш эҳтиёжлари, халқ истеъмоли молларини ишлаб чиқариш ва илмий-тадқиқот ишларида фойдаланиш учун сотиб олиш мумкин.

«Ўзбекистон» нашриёти коллективи нашриётнинг собиқ ходими, уруш ва меҳнат ветерани, 1942 йилдан КПСС аъзоси

Усмон Носирович ҚОСИМОВнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрлиги коллегия аъзоси, «Узавтотехобслуживание» республика ишлаб чиқариш бирлашмаси бошлиғи А. А. Эшонхўжаевга акаси

Аъзам ЭШОНХЎЖАЕВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Нефть маҳсулотлари таъминоти давлат комитети коллективи «Чимкент—Тошкент» нефть маҳсулотлари қувури қурилиши дирекциясининг директори А. Қ. Маҳмудовга онаси

Лазокат МАҲМУДОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

● Тингланг, томоша қилинг

12 июнь, жума

Телевидение

МТ-I. 8.00 — Зарядка. Мультфильм. Музика. 8.30 — Время. 9.15 — Дунё ва ёшлар. 9.50 — «Музикали воқеа». Бадиий фильм. 11.10 ва 16.30 — Янгиликлар. 16.40 — «Вақт кутиб турмайди». Бадиий фильм, 1-серия. 17.55 — Рус музейи. 18.20 — Фан ва турмуш. 18.50 — Агар соғлом бўлай десанг. 19.05 — Дунё воқеалари. 19.20 — Ҳужжатли фильм. 20.20 — «Русская песня» ансамблининг концерти. 21.30 — Время. 22.05 — Кино ҳақида суҳбатлар. 23.50 — Дунё воқеалари. 00.05 — Замонавий оҳанглар-да. Концерт.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.20 — Ҳужжатли фильм. 9.50 —Симфоник этюдлар. 10.20 — Ҳужжатли фильм. 10.30 —XXI асрга экспедиция. 11.30 — Халқ куйлари. 11.45 — Болалар учун фильм. 12.45 — Инглиз тили. 13.15 — Мультфильмлар. 13.50 — Сиз яратган боғ. 14.20 — «Онамларнинг мактаби». 14.50 ва 18.30 — Янгиликлар. 18.45 — Илмий-оммабоп фильм. 19.05 — Жаҳон музика маданияти хазинасидан. 19.50 — Цирк коллективларининг чиқиши. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — Ҳамдўстлик. 21.15 — Ҳужжатли фильм. 21.30 — Время. 22.05 — «Болалигим ери». Бадиий фильм, 1 ва 2 сериялар.

ЎзТВ-I. 7.10 — Ритмик гимнастика. 7.30 — Салом кичкинтойлар. 7.40 — Ўринбосарлар улғаймоқда. 8.00 — Ахборот. 8.20 — Музикали дастхат. 8.30 — Болалар учун фильм. 17.30 — Янгиликлар. 17.40 — Биология. 18.15— Мультфильмлар. 19.00 — КПСС ташқи сиёсати стратегиясининг асосий мақсади ва йўналишлари. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Кескин танқид остида. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Ўткир Рашид шеърлари билан айтиладиган қўшиқлар. 21.30 — Время. 22.05 — Қишлоқ ҳаёти 22.45 — Оила мактаби 23.25 — Бугун оламда нима гап?

ЎзТВ-II. 19.30 — «Жодугарлар ороли». Бадиий фильм. 20.35— Ритмик гимнастика. 21.00 — Беш йиллик: ишлар ва одамлар. 21.30 — Время. **ДУШАНБА** 22.05— Санъат усталари туркумидан 22.40 — «Ўспиринликнинг биринчи тонги». Бадиий фильм, 1-серия.

Радио

БИРИНЧИ ПРОГРАММА: 8.30 — Инсон гўзал. 9.30 — Совет Ўзбекистони: одамлар, ишлар ва режалар. 10.15 — Болалик йилларига саёҳат. 11.15 — Юность. 12.10 — Ўзбекистон бинокори. 13.00 — Чорвадор. 13.30 — Концерт. 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.40 — Болалар учун — С. Маршак шеърлари. 18.15 — Илмий-атеистик мавзуларда. 18.30 — Музикали драмалардан парчалар. 19.20 — «Огонёк». 19.40 — Танбур ва ғижжак тароналари. 21.15 — Қишлоқ меҳнаткашларининг талабларига биноан концерт. 22.30 — «Инсон тақдири». Радиоспектакль.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
(«Советский Узбекистан»)
Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР
Издается на узбекском языке

Редакция адреси: 700083, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими телефонлари — 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.